

Broj: X-KRŽ-06/243

Sarajevo, 22.09.2010. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću Apelacionog odjeljenja Odjela I za ratne zločine, sastavljenom od sudija: Mirze Jusufovića, kao predsjednika vijeća, te Tihomira Lukesa i Phillipa Weinerja, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne savjetnice-asistentice Medine Džerahović, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Sretena Lazarevića, Dragana Stanojevića, Mileta Markovića i Slobodana Ostojića, povodom Četvrte izmjenjene optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT-RZ-154/06 od 22.07.2010. godine, kojom se optuženi terete za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članovima 29. 30. i 31. KZBiH, a u odnosu na optuženog Sretena Lazarevića i u vezi sa članom 180. stav 2. KZ BiH, nakon održanog javnog pretresa, u prisustvu optuženog Sretena Lazarevića i njegovog branioca, advokata Radivoja Lazarevića, optuženog Dragana Stanojevića i njegovog branioca, advokata Miloša Perića, optuženog Marković Mileta i njegovog branioca, advokata Nenada Rubeža, optuženog Slobodana Ostojića i njegovog branioca, advokata Miodraga Lj. Stojanovića, te u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Adnana Gulamovića, u zamjeni za tužioca Božidarku Dodik, donio je i dana 22.09.2010. godine javno objavio slijedeću:

P R E S U D U

Optuženi:

- 1. LAZAREVIĆ SRETEN**, sin Žarka i majke Savke rođene Jokić, rođen 31.03.1953. godine u ..., opština ..., gdje je i nastanjen, ..., državljanin ..., po zanimanju KV autolimar, oženjen, otac dvoje djece, **nalazi se na slobodi**,
- 2. STANOJEVIĆ DRAGAN zv. „Janjić“**, sin Drage i majke Ruže rođene Jović, rođen 13.03.1962. godine, u selu Ročević, općina Zvornik, nastanjen u , ..., državljanin..., oženjen, otac troje djece, **nalazi se na slobodi**,
- 3. OSTOJIĆ SLOBODAN**, sin Dušana, i majke Dragice, rođene Bogičević, rođen 08.08.1966. godine u selu Padžine, općina Zvornik, nastanjen u mjestu, ..., općina ...,

..., državljanin ..., oženjen, otac dvoje djece, po zanimanju geometar, **nalazi se na slobodi,**

K R I V I S U

Što su :

U periodu od maja 1992. godine do kraja ljeta 1992. godine, u Zvorniku, za vrijeme oružanog sukoba i rata u BiH, kao pripadnici rezervnih policijskih snaga SJB Zvornik, postupali suprotno odredbama člana 3. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine, te nečovječno postupali prema civilima koji su bili nezakonito zatvoreni u zgradi Opštinskog suda za prekršaje u Zvorniku i u zgradi DP „Novi izvor“ u Zvorniku, tako što su:

I LAZAREVIĆ SRETEN, kao stražar i *de facto* zamjenik upravnika u zatvoru koji se nalazio u zgradi Suda za prekršaje, a kasnije u zgradi DP „Novi Izvor“, činio i nije sprečavao nečovječno postupanje prema nezakonito zatvorenim civilima, jer je:

1. sredinom maja 1992. godine u zgradi Suda za prekršaje, omogućio nečovječno postupanje prema zatvoreniku Smajlović Ramisu, i to na način što se saglasio da ovaj iz zatvoreničke prostorije bude doveden u stražarsku sobu, gdje ga je neidentifikovana osoba pretukla policijskom palicom nanoseći mu time teške patnje, pri čemu je optuženi čitavo vrijeme bio prisutan, pa iako je bio dužan da takvo postupanje prema zatvoreniku spriječi, to nije učinio,
2. U junu 1992. godine u zgradi DP „Novi Izvor“, došao u zatvoreničku prostoriju i upitao zatvorenike ko je od njih iz Bratunca, pa kada se javio Omerović Sejfo izveo ga iz prostorije i predao grupi neidentifikovanih osoba, čime im je omogućio da prema Omerović Sejfi nečovječno postupaju, jer su ga ovi odveli u obližnju garažu gdje su ga pretukli, nanoseći mu time teške patnje, a potom ga ubacili u gepek vozila sa kojim su prethodno došli i odvezli se u nepoznatom pravcu, od kada se Omerović Sejfi gubi svaki trag,
3. U julu 1992. godine u zgradi DP „Novi Izvor“ nečovječno postupao prema zatvoreniku Nuhanović Nuriji, jer ga je pretukao i time mu nanio teške patnje, usljed čega je Nuhanović Nurija izgubio svijest,
4. U ljeto 1992. godine u zgradi DP „Novi Izvor“, bio prisutan kada je grupa stražara, među kojima i Ostojić Slobodan, nečovječno postupala prema zatvorenicima

Smajlović Ramisu i Hadživdić Admiru, tako što su ih pretukli zbog navodnog pokušaja bjekstva, nanoseći im na taj način teške patnje, a da to ničim nije spriječilo već se sa takvim postupkom saglasio,

II STANOJEVIĆ DRAGAN, kao stražar u zatvoru koji se nalazio u zgradi Suda za prekršaje, a kasnije u zgradi DP „Novi Izvor“, nečovječno postupao prema nezakonito zatvorenim civilima, jer je:

1. U više navrata otključavao zatvorske prostorije i time omogućavao grupama srpskih vojnika da nečovječno postupaju prema zatvorenima, a posebno prema zatvoreniku Memić Fahrudinu, govoreći im da je to osoba koja je ranila jednog Srbina, zbog čega su neidentifikovani vojnici u više navrata Memić Fahrudina pretukli, nanoseći mu teške patnje, a u junu 1992. godine u zgradi DP „Novi Izvor“, na isti način omogućio jednoj grupi vojnika koje je predvodio izvjesni „Saša“ da pretuku zatvorenika Memić Fahrudina, što su ovi i učinili, pri čemu su ga oborili na pod i skakali mu po leđima, nanoseći mu time teške patnje,

III OSTOJIĆ SLOBODAN, kao stražar u zatvoru koji se nalazio u zgradi Suda za prekršaje, a kasnije u zgradi DP „Novi Izvor“, nečovječno postupao prema nezakonito zatvorenim civilima, jer je:

1. U ljeto 1992. u zgradi DP „Novi Izvor“, iz zatvoreničke prostorije izveo zatvorenike Smajlović Ramisa i Hadživdić Admiru, te ih odveo u drugu prostoriju, gdje je, skupa sa drugim stražarima, učestvovao u njihovom premlaćivanju, sve zbog navodnog pokušaja bjekstva, nanoseći im time teške patnje

Dakle, za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini i u vrijeme oružanog sukoba između jedinica Vojske Srpske Republike BiH i Armije R BiH, kršeći pravila međunarodnog humanitarnog prava, nečovječno postupali prema civilima,

Čime su počinili :

- **Lazarević Sreten**, pod tačkom I – 1, 2, 3 i 4. krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, od kojih tačke 1, 2 i 4 u vezi sa članom 29. KZ BiH,
- **Stanojević Dragan**, pod tačkom II – 1 krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi člana 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,
- **Ostojić Slobodan**, pod tačkom III – 2, krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi člana 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Pa ih Sud,

Prvooptuženog, Lazarević Sretena, uz primjenu odredbi iz člana 39., 42. i 48. i 50. KZ BiH za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 29. KZBiH

O S U Ā U J E
NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 9 (devet) godina

Drugooptuženog, Stanojević Dragana, uz primjenu odredbi iz člana 39., 42. 48.i 50. KZ BiH za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 29. KZBiH

O S U Ā U J E
NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 7 (sedam) godina

Četvrtooptuženog, Ostojić Slobodana uz primjenu odredbi iz člana 39., 42. i 48.i 50. KZ BiH za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 29. KZBiH.

O S U Ā U J E
NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 5 (pet) godina.

...

Na osnovu člana 284. tačka c) ZKPBiH

OSLOBAĀA SE OD OPTUĀBE

I.OptuĀeni LAZAREVIĆ SRETEN

da je:

U periodu od maja 1992. godine do marta 1993. godine u više navrata, dozvoljavao da u zatvorske prostorije ulaze neovlaštene osobe – grupe srpskih vojnika zv. „Gogićevci“ i dr. tako što im je sam otključavao vrata ili dopuštao drugim stražarima da to nekažnjeno čine, čime je omogućavao da te osobe nečovječno postupaju prema zatvorenicima i nanose im teške tjelesne i duševne patnje, te da im ozbiljno narušavaju ljudsko dostojanstvo, te da su tako, u tačno neutvrđene dane, neidentifikovani vojnici fizički zlostavljali i tukli zatvorenike Memić Fahrudina, Skurlić Edina i Handžić Fadila, pri čemu su im noževima urezivali krstove na čelo, te prisiljavali zatvorenike da jedni drugima stavljaju polni organ u usta, među kojima i Smajlović Ramisa, koji je natjeran da to učini sa drugim zatvorenikom neutvrđenog identiteta Romske nacionalnosti,

čime bi počinio: krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZBiH u vezi sa članom 180 stav 2. KZ BiH.

II. MARKOVIĆ MILE, zv. „Cigo“, sin Teodora i majke Jovanke, rođene Ristić, rođen 27.09.1952. godine u mjestu Donji Lokanj, općina Zvornik, nastanjen u ... u ul. ..., ..., državljanin ..., po zanimanju konobar – kuhar, udovac, otac dvoje djece, **nalazi se na slobodi**,

da je:

kao stražar u logoru koji se nalazio u zgradi Suda za prekršaje, a kasnije u zgradi DP „Novi Izvor“, nečovječno postupao prema nezakonito zatvorenim civilima, jer je u julu 1992. godine u zgradi DP „Novi Izvor“ skupa sa zamjenikom upravnika Lazarević Sretenom, pretukao zatvorenika Nuhanović Nuriju i time mu nanio tešku tjelesnu patnju, usljed čega je Nuhanović Nurija izgubio svijest,

čime bi počinio: krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZBiH u vezi sa članom 29. KZ BiH.

...

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP-a BiH optuženi se oslobađaju dužnosti da naknade troškove krivičnog postupka nastale tokom žalbenog postupka.

O b r a z l o ž e n j e

1. Optuženje

1. Tužilaštvo BiH je dana 17.09.2008. godine uložilo treću, izmijenjenu optužnicu, kojom se optuženi terete, da su počinili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka. c) u vezi sa članovima 29. 30. i 31. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, te u odnosu na optuženog Lazarević Sretena i u vezi sa članom 180. stav 2. KZBiH, koja je bila predmetom odlučivanja u toku prvostepenog postupka, odnosno prilikom donošenja prvostepene presude. U toku postupka pred Apelacionim vijećem Tužilaštvo je dana 22.07.2010. godine u smislu odredbe člana 275. ZKP BiH podnijelo Četvrtu izmijenjenu optužnicu, kojom je prethodna optužnica izmijenjena u pogledu nekih detalja u činjeničnom opisu, te pravne kvalifikacije tih radnji. Naime, Trećom optužnicom radnje izvršenja svih optuženih su pravno kvalifikovane kao namjerno nanošenje snažnih tjelesnih bolova i patnji protivzakonito zatvorenim civilima, a u odnosu na prvooptuženog Lazarevića i kao pljačkanje tih civila, dok se u predmetnoj Četvrtoj izmijenjenoj optužnici, kako u činjeničnom supstratu tako i u pravnoj kvalifikaciji, predmetne radnje kvalifikuju kao nečovječno postupanje prema nezakonito zatvorenim civilima. Izmjene su vršene i na način da su ispuštene i sve tačke prethodne optužnice, pravosnažno riješene prvostepenom presudom (za koje su optuženi oslobođeni optužbe ili je ista odbijena), budući da na njih nije bilo žalbe, te je prvostepena presuda u tom dijelu već bila pravosnažna.

2. Istorijat postupka

2. Presudom Suda Bosne i Hercegovine (Sud BiH), broj X-KR-06/243 od 29.09.2008. godine, optuženi Sreten Lazarević, Dragan Stanojević, Mile Marković i Slobodan Ostojić, oglaseni su krivim da su radnjama opisanim u izreci navedene presude izvršili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173., stav 1., tačka c) u vezi sa članom 29. KZ BiH, a u odnosu na Sretena Lazarevića i u vezi sa članom 31. KZ BiH, kao i članom 180., stav 2. KZ BiH.
3. Na osnovu odredbe člana 285. Zakona o krivičnom postupku BiH (ZKP BiH), a uz primjenu odredbi iz člana 39., 42., 48. KZ BiH prvostepeno vijeće Suda BiH je osudilo optuženog Sretena Lazarevića na kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina, a uz primjenu odredbi člana 39., 42., 48. i 50. KZ BiH optuženog Dragana Stanojevića na kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina i optužene Mileta Markovića i Slobodana Ostojića na kaznu zatvora u trajanju od po 5 godina.

4. Istom presudom optuženi Sreten Lazarević oslobođen je optužbe da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173., stav 1. tačka c) KZ BiH, na način opisan pod tačkom 1., 1.5. oslobađajućeg dijela presude, optuženi Mile Marković oslobođen je optužbe da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173., stav 1. tačka c) u vezi sa članom 29. KZ BiH, na način opisan pod tačkom 2., 3.2. oslobađajućeg dijela presude i optuženi Slobodan Ostojić da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173., stav 1. tačka c) u vezi sa članom 29. KZ BiH na način opisan pod tačkom 3., 4.1. oslobađajućeg dijela presude.
5. Na osnovu člana 283., stav 1., tačka b) ZKP BiH, optužba je odbijena u odnosu na radnje opisane pod tačkama I, podtačka 3. i 7.c), tačka II podtačka 2. i 3., jer je tužilac u toku glavnog pretresa odustao od navedenih tačaka optuženja.
6. Na osnovu člana 188., stav 4. ZKP BiH optuženi su oslobođeni dužnosti da naknade troškove krivičnog postupka, dok su oštećeni, u smislu odredbe člana 198., stav 2. istog zakona, sa imovinsko-pravnim zahtjevima upućeni na parnicu.
7. Rješenjem Apelacionog vijeća broj X-KRŽ-06/243 od 21.06.2009. godine žalbe advokata Radivoja Lazarevića, branioca optuženog Sretena Lazarevića, advokata Miloša Perića, branioca optuženog Dragana Stanojevića, advokata Nenada Rubeža, branioca optuženog Mile Markovića i advokata Miodraga Lj. Stojanovića, branioca optuženog Slobodana Ostojića su uvažene i navedena presuda u osudujućem dijelu ukinuta, te je u tom dijelu određeno održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Odjela I za ratne zločine Suda BiH.

3. Završne riječi

a) Tužilaštvo

8. U svom obraćanju sudu tokom iznošenja završnih riječi tužilac je dao pregled i analizu izvedenih dokaza, kako materijalnih, tako i iskaza svjedoka, obrazlažući egzistentnost bitnih elemenata bića krivičnog djela za koje se optuženi terete, kao i njihovu krivičnu odgovornost za počinjenje istog. U tom kontekstu posebno je dat osvrt na ulogu Sretena Lazarevića u inkriminiranim događajima, pri čemu tužilac smatra da je tokom postupka uspio dokazati tezu da uloga ovog optuženog nije bila ograničena samo na obavljanje stražarskih poslova već da je on *de facto* imao ulogu zamjenika Srede Vukovića.
9. Tužilac je elaborirao iskaze saslušanih svjedoka u odnosu na svaku pojedinačnu inkriminaciju koje se svakom od četvorice optuženih stavljaju na teret, te zaključio da svjedoci-žrtve, koji su svjedočili u toku postupka, nisu došli da traže osvetu već

da bi dali svoj doprinos u procesu uspostavljanja sistema odgovornosti. Iz prezentiranih dokaza, po mišljenju tužilaštva nesumnjivo proizilazi da su optuženi Streten Lazarević koji je bio najduže u službi kao i ostali optuženi u kritičnom periodu obavljali dužnosti stražara u zatvoru i u tom svojstvu počinili predmetne inkriminacije koje su se ogledale u fizičkom i psihičkom zlostavljanju zatvorenih civila.

b) Odbrana

10. Odbrana prvooptuženog Lazarevića se u završnim riječima osvrnula na analizu dokaza u vezi sa odgovornošću ovog optuženog, sa naročitim akcentom na koncept komandne odgovornosti i nemogućnost vršenja efektivne kontrole u odnosu na ostale optužene u inkriminisano vrijeme. Nadalje, odbrana je ukazala i na izjave svjedoka na osnovu kojih se nije moglo sa sigurnošću utvrditi da je optuženi Lazarević bio zamjenik upravnika, kao i na činjenicu da ga mnogi svjedoci nisu ni prepoznali u sudnici, naročito osporavajući kredibilitet svjedoka Nuhanović Nurije i Smajlović Ramisa u pogledu inkriminisanja optuženog. Odbrana takođe ukazuje na postojanje paravojnih formacija u inkriminisanoj periodu na koje optuženi nisu mogli utjecati, što se potvrđuje tokom čitavog dokaznog postupka, pozivajući se u konačnici na odredbe člana 275. i 307. ZKP BiH koje podrazumijevaju zabranu preinačenja na gore u odnosu na optuženog, obzirom da se tužilaštvo nije žalilo.
11. Optuženi Lazarević se u potpunosti složio sa završnim riječima branioca.
12. Branilac drugooptuženog se osvrnuo na provedene dokaze, ističući bitnu činjenicu da njegov branjenik nije mrzio zatvorenike i nije htio da im učini bilo kakva nedjela, a njegova uloga vezana za dešavanja u odnosu na oštećenog Memića su incidentna i ne predstavljaju dovoljnu količinu inkriminacije za krivično djelo ratnih zločina koje mu se stavlja na teret. Po mišljenju odbrane, faktičko stanje u vrijeme predmetnih dešavanja se moralo šire sagledati upravo zbog prisustva velikog broja paravojnih formacija. Odbrana smatra da se Tužilaštvo poziva na veoma mali broj dokaza, koji su neprecizni i neodređeni u odnosu na optuženog Stanojevića, te imajući u vidu navedeno iznosi zaključak da tužilaštvo nije uspjelo dokazati van razumne sumnje navode optužnice.
13. Optuženi Stanojević se u potpunosti složio sa završnim riječima branioca.
14. Odbrana Marković Mileta smatra da ovaj optuženi nije počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret, navodeći da je optužnica zasnovana na tvrdnjama koje svjedoci optužbe nisu potvrdili. Odbrana također ukazuje i na iskaz Nuhanović Nurije i smatra da je isti kontradiktoran u odnosu na druge iskaze, odnosno da ne postoji nikakvo logično objašnjenje u odnosu na druge dokaze i iskaze svjedoka. Odbrana navodi da je u toku dokaznog postupka saslušano 22 svjedoka i da niko nije

vidio ni čuo da je optuženi Marković Mile nekoga tukao ili maltretirao, što ukazuje da navodi optužnice nisu dokazani, te da je većina iskaza svjedoka, kako tužilaštva tako i odbrane, jedinstvena u djelovima koji se odnose na događaje koji se stavljaju optuženom na teret.

15. Optuženi Marković se u potpunosti složio sa završnim riječima branioca.
16. Odbrana optuženog Ostojić Slobodana u završnim riječima se uglavnom osvrnula na izjave svjedoka datih pred ovim Sudom, naglašavajući da se izjave svjedoka ne podudaraju i nisu decidue. Cijeneći sve dokaze i imajući u vidu iskaze saslušanih svjedoka, odbrana smatra da optuženi svojim radnjama nije ostvario elemente krivičnog djela koje mu je stavljeno na teret, zbog čega predlaže da se isti oslobodi optužbe.
17. Optuženi Ostojić se u potpunosti složio sa završnim riječima branioca.

4. Postupak pred vijećem Apelacionog odjeljenja

Procesne odluke

18. Prije svega, apelaciono vijeće je ocijenilo u cjelosti neosnovanim prigovore odbrane o nenadležnosti Suda BiH za postupanje u ovom krivičnom predmetu. Pitanja nadležnosti i prenošenja vođenja postupka na niži, mjesno nadležan sud, su bila predmetom odlučivanja u toku prvostepenog postupka, kada je pravosnažnim rješenjima broj X-KRN-06/243 od 18.08.2006. godine i X-KR-06/243 od 31.01.2008. godine utvrđena isključiva nadležnost Suda BiH u ovom predmetu, odnosno odbijen prijedlog Tužilaštva BiH za prijenos nadležnosti na Okružni sud u Bijeljini.
19. I ovo vijeće podržava zauzete stavove po ovom pitanju, te ponovo ističe da je odredbama Krivičnog zakona BiH i članom 7. Zakona o sudu Bosne i Hercegovine decidue propisano za koja krivična djela je nadležan Sud BiH, te da iz istih nesumnjivo proizilazi da krivično djelo koje bilo predmet optužbe u ovoj krivičnopravnoj stvari spada u nadležnost ovog suda, zbog čega za ovo vijeće nije bilo nikakve dileme u pogledu ovog pitanja.
20. U skladu sa članom 317. ZKP BiH, održan je pretres pred Apelacionim vijećem Suda BiH, te su tokom dokaznog postupka, po zahtjevu suda, tužilaštvo i odbrana dostavili pismene prijedloge za izvođenje dokaza u ovom postupku. Tužilaštvo je predložilo da se ponovo preslušaju tj. reproduciraju audio-video zapisi svjedočenja u toku prvostepenog postupka slijedećih svjedoka: Ramisa Smajlovića, Fadila

Smajlovića, Ahmeta Omerovića, Alije Buljubašića, Fahrudina Memića, Mustafe Halilovića, Nurije Nuhanovića, Srede Vukovića, Dragana Petrovića, Fahrudina Memića, Mirsada Omerovića, Admira Hadžavdića, te zaštićenog svjedoka „A“. U kontekstu novih dokaza Tužilaštvo je predložilo saslušanje svjedoka Rame Ibrahimovića putem video linka, obzirom da isti ima prebivalište u SAD, te svjedoka Nurije Nuhanovića na okolnost pokušaja uticaja na istog kako bi promijenio iskaz u drugostepenom postupku.

21. Odbrana prvooptuženog Lazarevića se u svom podnesku, između ostalog osvrnula na prijedlog tužioca o saslušanju novih svjedoka i to: Ibrahimović Rame, Vuković Srede i Petrović Dragana, pri čemu posebno ukazujući na činjenicu da svjedok Ibrahimović nije svjedočio u prvostepenom postupku, niti je predložen u potvrđenoj optužnici, dok su svjedoci Vuković i Petrović u prvostepenom postupku bili svjedoci odbrane, što po odbrani predstavlja nezakonito postupanje tužioca. Naime, odbrana smatra da je takvo predlaganje svjedoka uz navođenje okolnosti na koje trebaju da svjedoče selektivan i subjektivan odabir činjenica od strane tužilaštva. Odbrana predlaže da se pozovu novi svjedoci: Perić Jovan i Miljanović Miko, te ostaje kod predloženih i saslušanih svjedoka iz prvostepenog postupka.
22. Odbrana drugooptuženog Stanojevića je dostavila odgovor na navedeni prijedlog tužilaštva, protiveći se izvođenju i ocjeni iskaza svjedoka Ramisa Smajlovića u odnosu na njegovog branjenika, obzirom da ni u odnosnom dijelu prvostepene presude isti nije bio cijenjen, a tužilaštvo nije izjavilo žalbu, te bi to u konkretnom značilo izvođenje novog dokaza. Branilac predlaže preslušavanje, ili da se konstatuje da su preslušani iskazi slijedećih svjedoka: Omerović Jusufa, Pezerović Samira, Bošnjaković Ahmeta, Ibrahimović Ismeta, Hamzić Adema, Redžić Mehemda, Stojkić Spomenke, Vuković Srede, Jeremić Nenada, Aćimović Draginje, Ristić Dobrivoja, Vidović Neđe, Delić Vlade, te vještaka dr. Vidaka Simića i dr. Mileta Matijevića, te konačno saslušanje novog svjedoka Taletović Sanije na okolnost ličnosti optuženog Dragana Stanojevića.
23. Odbrana trećeoptuženog Markovića je pisanim podneskom predložila izvođenje dokaza preslušavanjem-reprodukovanjem saslušanih svjedoka i vještaka, ili po ocjeni suda ponovno saslušanje slijedećih svjedoka: Halilović Mustafe, svjedoka A, Smajlović Ramisa, Hadžavdić Admira, Stojkić Spomenke, Pezerović Samira, Omerović Ahmeta, Omerović Mirsada i vještaka medicinske struke Vidaka Simića.
24. Apelaciono vijeće je, nakon što je razmotrilo sve navedene prijedloge, te rukovodeći se odredbom člana 317. stav 2. ZKP BiH ustanovilo da nema potrebe za ponovnim preslušavanjem, odnosno reprodukovanjem u toku pretresa pred apelacionim vijećem iskaza svih svjedoka saslušanih tokom prvostepenog postupka, jer bi to samo vodilo bespotrebnom odugovlačenju postupka, te je u skladu s tim, odlučilo

da se reproduciraju iskazi samo nekih od svjedoka, a koji su po mišljenju Vijeća odlučni za rasvjetljavanje određenih bitnih okolnosti i razriješenju dilema proisteklih iz žalbi branilaca. Riječ je o iskazima slijedećih svjedoka: Vuković Srede, Petrović Dragana, Smajlović Ramisa, Nuhanović Nurije, Hadživdić Admira, Memić Fahrudina, Simić Vidaka, Isić Džemila, Buljubašić Alije, Halilović Mustafe. Istovremeno, vijeće je ne izvodeći ih ponovo, niti preslušavajući na pretresu, prihvatilo kao dokaze i iskaze svih drugih svjedoka i vještaka, saslušanih u toku prvostepenog postupka, kao i sve materijalne dokaze prezentirane u toku prvostepenog postupka.

25. Vijeće je, detaljnom analizom svih provedenih dokaza, kako ponaosob, tako i dovodeći ih u međusobnu vezu, te primjenom odredbe člana 263. stav 2. ZKP BiH zaključilo da je ponovno saslušanje određenih svjedoka, kao i saslušanja novih svjedoka, nepotrebno i nesvršishodno. Ovo pogotovo u odnosu na saslušanje novih svjedoka i to Ibrahimović Rame, na okolnost radnji koje je počinio optuženi Marković Mile, predloženog od strane tužilaštva i Taletović Senije, na okolnost ličnosti optuženog Stanojevića, predložene od strane odbrane.

26. Naime, Vijeće smatra da je ponuđen dovoljan broj relevantnih dokaza na predmetne okolnosti, tako da nije bilo mjesta dvojbi u pogledu ovih činjeničnih okolnosti, zbog čega izvođenje navedenih dokaza ne bi u bitnome doprinijelo razjašnjenju ove krivičnopravne stvari. Uz to, sve predložene dokaze, i tužilaštvo i odbrana su mogli izvesti i u ranijim fazama postupka, jer nije postojala objektivna nemogućnost izvođenja istih.

27. Kao što je već navedeno, apelaciono vijeće je odlučilo da se u ponovljenom postupku neće izvoditi svi već izvedeni dokazi, već samo pojedini, naprijed navedeni, prihvatajući u cjelosti i sve ostale dokaze, kako objektivne, tako i subjektivne, bez njihovog ponovnog čitanja ili reproduciranja. Dakle, prihvaćeni su svi dokazi, kako optužbe tako i odbrane, prezentirani u toku prvostepenog postupka pred ovim sudom. Obzirom da su svi dokazi izvođeni na okolnosti istih krivičnih djela, to Vijeće, i pored činjenice da je prvostepena presuda u oslobadajućem i odbijajućem dijelu za pojedine inkriminacije postala pravosnažna, nije moglo odvojiti one koji se odnose samo na te dijelove, jer bi u tom slučaju dokazna građa bila manjkava, te je tako Vijeće prihvatilo slijedeće dokaze:

a) Dokazi optužbe

28. iskazi svjedoka: Nuhanović Nurije, Buljubašić Alije, Pezerović Samira, Hadživdić Admira, Smajlović Ramisa, Memić Fahrudina, Smajlović Fadila, Omerović Ahmeta, Omerović Mirsada, svjedoka A, Halilović Mustafe, Omerović Jusufa, te vještaka Omera Čemalovića.

29. Nadalje, prihvaćeni su i slijedeći materijalni dokazi: medicinski nalaz Hirurške klinike UKC Tuzla za Memić Fahrudina i biohemijski nalaz Zavoda za medicinsku biohemiju Tuzla od 15.07.1992. godine, Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti (Službeni list Republike Bosne i Hercegovine broj 1/92 od 09.04.1992. godine), Naredba o proglašenju opšte javne mobilizacije na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine (Službeni list R BiH broj 7/92 od 20.06.1992. godine), Naređenje komandanta brigade SV „Birač“ majora Svetozara Andrića upućena štabu TO Zvornik od 28.05.1992. godine, dopis Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona broj: 12-1/01-1-207-4037/06 od 07.06.2006. godine kojim se dostavlja evidencija pripadnika rezervnog sastava policije SJB Zvornik tokom 1992. godine, izvod sa stranice Komiteta Crvenog križa za nestalo lice Omerović Sejfu od 03.07.2006. godine, izvod sa stranice Komiteta Crvenog križa za nestalo lice Kuduzović Murat od 03.07.2006. godine, spisak zatvorenika iz Opštinskog zatvora Zvornik, koji su otišli u razmjenu dana 01.01.1993. godine, spisak zatvorenika koji se nalaze u Opštinskom zatvoru Zvornik na dan 21.01.1993. godine, spisak zatvorenika koji se nalaze u Opštinskom zatvoru Zvornik na dan 02.02.1993. godine, spisak lica koja se predaju sabirnom centru Batković sačinjen dana 12.02.1993. godine, dopis Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 17-15/3-1-04-2-129/07 od 16.04.2008. godine kojim se dostavlja medicinska dokumentacija za Nuhanović Nuriju i to: ovjerena fotokopija nalaza RTG oba kuka od 17.05.2007. godine, ovjerena fotokopija nalaza RTG L/S kičme od 17.05.2007. godine, ovjerena fotokopija nalaza RTG L/S kičme 03.04.2008. godine i ovjerena fotokopija nalaza jetre i gušterače od 04.04.2008. godine, dnevnik koji je vodilo pritvoreno lice Halilović Mustafa, Zapisnik o saslušanju svjedoka Vuković Srede, sačinjen u Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona broj: KT 2273/05 od 06.12.2005. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Vuković Srede, sačinjen u Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona broj: KT 586/96 od 13.02.2006. godine, Spisak-ispisplata ličnog dohotka radnika koji rade u zatvoru za mjesec VIII 1992. godine, izvod iz brošure stanovništva Bosne i Hercegovine izdate od strane Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, odluka Ministarstva narodne odbrane Sarajevo, upućena Vladama AR i SAO Srpske republike Bosne i Hercegovine, odnosno svim srpskim opštinama, broj 1/92 od 16.04.1992. godine, naređenje Kriznog štaba Srpske opštine Zvornik, izvod iz „Srpskog glasa“ od 14.05.1992. godine, odluka Kriznog štaba o proglašenju ratnog stanja na području Srpske opštine Zvornik broj 01-2/92 od 06.04.1992. godine, odluka Kriznog štaba o uvođenju policijskog časa na području Srpske opštine Zvornik od 08.04.1992. godine, odluka Kriznog štaba o formiranju Privremene vlade Srpske opštine Zvornik broj 01-1/92 od 10.04.1992. godine, naredba Kriznog štaba o opštoj mobilizaciji broj 02-1/92 od 08.04.1992. godine, odluka Privremene vlade Srpske opštine Zvornik o formiranju komande TO Srpske opštine Zvornik broj 01-023-44/92 od 28.04.1992. godine, odluka Privremene vlade Srpske opštine Zvornik o imenovanju privremenog

upravnog odbora u OŠ „Ivo Lola Ribar“ Petkovci broj 03-023-3/92 od 05.05.1992. godine, naređenje Ministarstva unutrašnjih poslova Sarajevo, strogo pov: 01-1/92 od 15.05.1992. godine, zahtjev Privremene Vlade Srpske opštine Zvornik, u čijem prilogu je račun na iznos od 80.000 din, obavještenje Privremene vlade Srpske opštine Zvornik od 06.06.1992. godine, spisak za isplatu pripadnicima TO Srpske opštine Zvornik za mjesec maj, spisak za isplatu pripadnicima TO Srpske opštine Zvornik, potvrda Privremene vlade Srpske opštine Zvornik od 10.06.1992. godine i spisak ljudi za plate za mjesec maj vojno teritorijalne komande Srpske opštine Zvornik broj 1880/92 od 28.06.2008. godine, spisak za isplatu pripadnicima TO Srpske opštine Zvornik za mjesec maj i spisak pripadnika TO Srpske opštine Zvornik broj 02-9-1/92 od 15.05.1992. godine, isplata plate pripadnicima formacije Beli orlovi od strane opštine Zvornik, nalog za isplatu Privremene Vlade Srpske opštine Zvornik od 04.05.1992. godine, akt Srpske opštine Zvornik sa spiskom dobrovoljaca, lica iz Loznice, u potpisu komandant štaba TO, naređenje komandanta Petković Dragana o otkomandi boraca iz Zvorničke u Birčansku brigadu, broj 701-2/92 od 13.10.1992. godine, dostava dnevnog operativnog izvještaja od strane komandanta general-majora Janković Save komandi 2. vojne oblasti, operativnom dežurnom timu, str.pov. broj 20/27-101/1 od 09.04.1992. godine, zahtjev za podršku-dejstvo od strane komandanta general-majora Janković Save komandi 2. vojne oblasti, operativnom centru, str.pov. broj 11/43-477 od 10.04.1992. godine, dostava dnevnog operativnog izvještaja od strane pukovnika Milohanović Bože komandi 2. vojne oblasti, operativnom dežurnom timu, str.pov. broj 20/27-105/1 od 13.04.1992. godine, dostava dnevnog operativnog izvještaja od strane komandanta general-majora Janković Save komandi 2. vojne oblasti, operativnom dežurnom timu, str.pov. broj 11/2-17 od 18.04.1992. godine, Video zapis „Smrt Jugoslavije“, epizode 4, izvještaj policije iz Opštine Zvornik za 1992. godinu, naređenje komandanta pukovnika Ilić Dragutina o preimenovanju štabova TO i jedinica TO od 06.06.1992. godine, odluka komande Drinskog korpusa za dalja dejstva upućena komandi Bratunačke Lpbr, strogo pov. Br. 2-12a6 od 24.11.1992. godine, Odluka za dalja dejstva Komande Drinskog korpusa strog. pov. br.2-126 od 24.11.1992. godine, upućena Komandi bratunačke brigade, Odluka o proglašenja neposredne ratne opasnosti objavljena u Sl. listu RBiH broj 1/92 od 09.04.1992. godine; izvod iz dnevnog lista „Oslobođenje“ od 11.04.1992. godine, članak pod naslovom „Oružane snage pod jedinstvenom komandom“, Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama RBiH, objavljena u Sl.listu RBiH broj 4. od 20.05.1992. godine

b) Dokazi odbrane

30. iskazi svjedoka odbrane: Pisić Vladimira, Lukić Nede, Ibrahimović Ismeta, Banjanović Asima, Stojkić Spomenke, Rahmanović Ismeta, Vuković Srede, Jeremić Nenada, Ostojić Sekule, Delić Vlade, Bošnjaković Ahmeta, Petrović Dragana, Aćimović Draginje, Ristić Dobrivoja, Suljić Sejfe, Suljić Mehmeda, Hodžić Asima,

Vidović Nede, Ristanović Radivoja, Mičić Radivoja, Hamzić Adema, Kadrić Vehida, Gligorević Rajka, Bogičević Slavka, Batić Miloša, Redžić Mehmeda, Hamzić Mirzeta, Isić Džemala, Dejana Bogdanovića, te vještaka medicinske struke dr. Simić Vidaka i vještaka dr. pravnih nauka Matijević Mileta.

31. Prihvaćeni su i slijedeći materijalni dokazi odbrane: Zapisnik o saslušanju svjedoka Halilović Mustafe, sačinjen u Tužilaštvu BiH broj: KT-RZ-154/06 od 24.05.2007. godine, potvrda MUP-a, CJB Zvornik-Policijske stanice Zvornik broj 13-01/1-142-16/96 od 25.01.1996. godine, privremeni oružni list za optuženog Lazarević Sretena, izvještaj MUP-a Sarajevo o izvršenom nadzoru i ostvarenom uvidu u stanje SJB Brčko, SJB Zvornik i djelimično stanje u SJB Bijeljina od 17.06.1992. godine, izvod iz novina „Crni petak“, informacija MUP-a - Uprave za suzbijanje kriminaliteta Pale o aktivnostima MUP-a na rasvjetljavanju kriminalne djelatnosti paravojne formacije „Žute ose“ na području Srpske opštine Zvornik, broj 02-16/92 od 04.08.1992. godine, informacija MUP-a - Centra službi bezbjednosti Bijeljina o bezbjednosnoj situaciji na području Srpske opštine Zvornik od 20.07.1992. godine, bilten dnevnih događaja broj 78 od 29.07.1992. godine, dopis MUP-a Bijeljina-SJB Zvornik upućen MUP-u Pale, Centru službi bezbjednosti Bijeljina i Sarajevo, dopis MUP-a - Uprave za suzbijanje kriminaliteta Pale upućen odredu milicije, stanici javne bezbjednosti i stanici javne bezbjednosti Bijeljina, informacija MUP-a - Službe nacionalne bezbjednosti Sarajevo od 22.09.1992. godine, obavještenje načelnika RO SNB Birač upućeno MUP-u Srpske Republike, podsekretaru SNB, CSB Sarajevo-Sektor SNB broj 03/92 od 05.09.1992. godine, izvod iz knjige „Zvornik-od izbora do Daytona“, str. 130, analiza dr. Matijević Mile od 28.08.2008. godine, dostava podataka iz evidencije od strane sektora za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze u potpisu sekretar ministarstva Zdravko Skočibušić, upućeno odsjeku krivične odbrane pov. broj 07-03-52-1/08 od 20.08.2008. godine, dostava dokumentacije od strane federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata, broj: 07-03-52-2/08 od 11.09.2008. godine- o priznanju učešća u jedinicima Armije BiH za tražena lica, potvrda MUP CJB Bjeljina, SJB Zvornik broj: 10-1-5/04-127-4118/08 od 16.09.2008. godine, kojom se potvrđuje da se Sreten Lazarević nije nalazio na rukovodećim radnim mjestima u SJB Zvornik, prijedlog utvrđenih činjenica (izvod iz presude Tužilac protiv Hadžihasanovića) broj: IT-01-47-T od 15.03.2006. godine, optužnica Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije - Beograd protiv Savić Gorana i Čilerdžić Saše KTRZ.br.8/07 od 13.03.2008. godine upućena Okružnom sudu u Beogradu-vijeću za ratne zločine, optužnica Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije - Beograd protiv Grujić Branka, Popović Branka, Vučković Duška, Slavković Dragana, Korać Ivana, Filipović Siniše i Dragičević Dragutina KTRZ.br.17/04 od 12.08.2005. godine upućena Okružnom sudu u Beogradu-vijeću za ratne zločine, kopija vojne knjižice optuženog Stanojević Dragana, serija AV, broj 173975, kopija iskaznice optuženog Stanojević Dragana, i nalaz, ocjena i mišljenje prvostepene ljekarske komisije, vijeće 10 u Zvorniku, broj

1740/08 od 22.04.2008. godine, nalaz specijalističke ljekarske ordinacije „Viva“ Zvornik, Kozluk b.b. za Stanojević Dragana, od 06.12.2000. godine, obavještenje fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje republike Srpske, filijala Bijeljina o fazi postupka pokrenutog po zahtjevu Stanojević Dragana iz Ročevića, LBO: 8028923567, JMBG: ... od 29.04.2008. godine, rješenje fabrike glinice „Birač“ AD Zvornik o prestanku ugovora o radu broj 04-230508/07 od 23.05.2008. godine, dokazi o stručnoj spremi za optuženog Stanojević Dragana, uvjerenje Osnovnog suda u Zvorniku broj 1530/96 od 05.04.1996. godine, uvjerenje administrativne službe Opštine Zvornik - mjesne kancelarije Ročević o zajedničkom kućanstvu i izdržavanju članova porodice broj 07-34/2008 od 13.02.2008. godine, i potvrda fabrike glinice „Birač“ AD Zvornik broj 111 od 14.02.2008. godine, Izreka presude Okružnog suda u Beogradu- vijeće za ratni zločin broj: k.v. 5/2005 od 12.06.2008. godine- dostavljeno putem fax-a, uvjerenje MUP-a RS-CJB Bijeljina-SJB Zvornik broj 12-1/01-1-118/08 od 05.03.2008. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka A dat pred Državnom agencijom za istrage i zaštitu, Centar za istraživanje ratnih zločina, broj: 17-15/3-1-04-2-129/07 od 18.05.2007. godine, nalaz i mišljenje stalnog sudskog vještaka medicinske struke, dr Vidaka Simića od 22.08.2008. godine, zapisnik o saslušanju svjedoka Hadžiavdić Admira, sačinjen u Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona broj Kt. 586/96 od 24.01.2006. godine, zapisnik o saslušanju svjedoka Smajlović Ramiza, sačinjen u Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona broj Kt. 2273/05 od 16.01.2006. godine, izvod iz knjige Zvornička sirat Ćuprija, str. 87, 88 i 92, rješenje direktora Opštinskog zavoda za urbanizam i prostorno planiranje Zvornik o rasporedu na radnu obavezu, odluka Skupštine Srpske opštine Zvornik o osnivanju opštinskog zatvora u Zvorniku broj 01-023-220/92 od 19.08.1992. godine, kopija vojne knjižice za Ostojić Slobodana, serija BC, broj 153896, crkveni kalendar za prestupnu 1992. godinu, izvještaj o zdravstvenom stanju optuženog Ostojić Slobodana, izvod iz pravilnika o postupanju, i spisak radnika opštinskih organa uprave koji su na radnoj obavezi na dan 26.12.1992. godine, u potpisu sekretar Skupštine Srpske opštine Zvornik, Mitar Vasić, Izjava svjedoka Jahić Mustafe, data istražitelju advokatske kancelarije-advokat Miodrag Stojanović dana 09.07.2007. godine.

5. Nalazi suda

5.1. Generalna utvrđenja (*chapeau elementi krivičnog ajela*)

32. Ocjenom svih provedenih dokaza, kako pojedinačno tako i dovedenih u njihovu međusobnu vezu, sud je ispitao činjenični supstrat optužbe, koji se odnosi na postojanje kumulativno postavljenih elementa krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. KZ BiH.

33. Naime, prema Četvrtoj izmjenjenoj optužnici tužilaštva, optuženi se terete za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz odredbe člana 173. stav 1. tačke c) istog člana KZ BiH, koja odredba glasi:

„Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini kakve od ovih djela:

c) ubijanja, namjerno nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenja), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“

34. Iz citirane zakonske definicije proizilaze slijedeći **opšti elementi krivičnog djela (chapeau)** Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, koje je u toku postupka bilo potrebno provjeriti i utvrditi:

- Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava, na način da je počinjenje djela usmjereno protiv civilnog stanovništva, dakle osoba koje ne učestvuju u oružanom sukobu ili su položile oružje ili su onesposobljene za borbu, i koje su zaštićene odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12.08.1949. godine;
- Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;
- Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;
- Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.

35. Bitna obilježja ovog krivičnog djela, prvenstveno raznovrsne radnje izvršenja, potvrđuju da je zakonodavac obezbijedio zaštitu vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom u punom obimu. Upravo iz navedenih razloga u okviru ratnog zločina protiv civilnog stanovništva nije izvršena podjela oružanih sukoba na međunarodne i unutrašnje oružane sukobe, niti je izvršena klasifikacija kršenja međunarodnog prava na teške povrede Ženevskih konvencija i na ostale povrede koje ne predstavljaju teške povrede.

36. Za postojanje ovog krivičnog djela neophodno je da radnje izvršenja djela predstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava, što ukazuje na blanketni karakter krivičnog djela.

37. S tim u vezi, ova odredba se, između ostalog, temelji i na Ženevskoj konvenciji o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata od 12.8.1949. godine (Konvencija). Optužnica tereti optužene da su postupali protivno odredbama člana 3. Konvencije. Pravila sadržana u članu 3. Konvencije smatraju se običajnim pravom i predstavljaju minimalni standard od kojeg zaraćene strane nikada ne bi trebale odstupiti, a kojim se propisuje da:

„U slučaju oružanih sukoba koji nemaju međunarodni karakter, a koji izbiju na području jedne od visokih strana ugovornica, svaka zaraćena strana dužna je primjenjivati barem slijedeće odredbe:

1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe izbačene iz stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakej će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.“

38. U tu svrhu zabranjeni su i ostaju zabranjeni, u svako doba i na svakom mjestu, slijedeći postupci prema gore navedenim osobama:

a) ugrožavanje života i fizičkog integriteta, posebno sve vrste ubistava, sakaćenja, okrutnih postupaka i mučenja;

b) uzimanje talaca;

c) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;

d) izricanje kazni i izvršavanje pogubljenja bez prethodne presude izrečene pred redovno ustanovljenim sudom i popraćenog svim sudskim garancijama koje civilizovani narodi priznaju za neophodne.

39. Dakle, neophodno je najprije utvrditi primjenu međunarodnih pravila u inkriminiranom periodu. U predmetu MKSJ Tužilac protiv Tadića, broj: IT-94-1 (Žalbeno vijeće), navodi se: „Međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se od početka oružanih sukoba sve do poslije prestanka neprijateljstava...“

40. Tumačeći samu odredbu člana 173. KZ BiH jasno je da nije neophodno (nije uslov postojanja samog djela) da počilnic zna ili ima namjeru da krši međunarodnu normu (nije nužno da kršenje blanketnih propisa bude obuhvaćeno sviješću

učinioca), već je dovoljno da njegovo ponašanje objektivno predstavlja kršenje pravila međunarodnog prava, dok se kod preduzimanja konkretnih pojedinačnih radnji izvršenja, svakako mora cijeliti subjektivni odnos počinioca prema djelu.

- Civilni status žrtava

41. Da bi se uopšte utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je utvrditi protiv koga je radnja izvršenja djela bila usmjerena, odnosno, da li je radnja usmjerena na posebnu kategoriju stanovništva zaštićenu članom 3. stav 1) Ženevske konvencije, koja konvencija se primjenjuje u BiH temeljem Aneksa 6 Dejtonskog mirovnog sporazuma za BiH, a koji se i prema praksi MKSJ smatra dijelom međunarodnog običajnog prava (Kunarac, Kovač i Vuković – Žalbeno vijeće, Presuda od 12.06.2002. godine, paragraf 68).
42. Prema definiciji iz člana 3. stav 1. Ženevske konvencije „**pojam zaštićene kategorije**“, pod pojmom civil podrazumijevaju se osobe koje ne uzimaju učešća u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i/ili osobe izbačene iz borbenog stroja (MKSJ Blagojević i Jokić - Pretresno vijeće 17.1.2005. godine, paragraf 544), a tu se podrazumijevaju i lica onesposobljena za borbu.
43. Na osnovu izvedenih dokaza, naročito iskaza svjedoka, ovo vijeće je nedvojbeno utvrdilo da su sva lica, koja su lišena slobode i zatvorena u prostorijama Suda za prekršaje i zgradi DP Novi izvor, među kojima i oštećeni: Smajlović Ramis, Nuhanović Nurija, Omerović Sejfo, Hadživdić Admir, Memić Fahrudin, Skurlić Edin i Handžić Fadil u momentu hapšenja i pritvaranja uživala zaštitu u skladu sa odredbama zajedničkog člana 3. Konvencija. Ovo iz razloga što su sva ova lica uhapšena za vrijeme obavljanja svakodnevnih poslova, ili dok su se zajedno sa ostalim mještanima nalazili u bjekstvu. Niti jedno od uhapšenih lica nije u momentu hapšenja bilo uniformisano i naoružano, niti je na bilo koji način poduzimalo aktivno učešće u neprijateljstvima među stranama u sukobu.
44. Do navedenog zaključka Sud je došao na osnovu iskaza više svjedoka. Tako je na osnovu iskaza svjedoka Hadživdić Admira, utvrđeno da je isti uhapšen u momentu dok se skupa sa još četvoricom muškaraca muslimanske nacionalnosti pokušavao domoći slobodne teritorije u pravcu Tuzle, pri čemu niko od uhapšenih nije bio uniformisan niti vojno angažovan, a jedan od muškaraca je bio malodoban. Dalje, svjedok Smajlović Ramis uhapšen je 15.05.1992. godine u vrijeme kada se spremao obaviti molitvu-džuma namaz i to od izvjesnog Simića i drugih uniformisanih lica pripadnika JNA i rezervnog sastava, kojom prilikom je pitan da li ima naoružanje, te mu je saopšteno da ga vode na ispitivanje. Slično se desilo i sa svjedokom Omerović Mirsadam, koji se skupa sa ocem i bratom krio u dajdžinoj kući kada su opkoljeni

od strane pripadnika paravojnih formacija, koji su ih uhapsili i odveli u zabavište. Svjedoku su na samo dan prije odvedena i trojica braće, dok su ženski članovi porodice izbjegli u Mali Zvornik. Nuhanović Nurija je uhapšen nakon što se u strahu duže vremena krio u šumi sa još nekoliko nenaoružanih i neuniformisanih komšija.

45. Vijeće nema dilema ni oko statusa Memić Fahrudina, Buljubašić Alije, Smajlović Fadila i Pezerović Samira, nalazeći da niti jedno od navedenih lica, nije u trenutku hapšenja bilo uniformisano, naoružano, niti se nalazilo u okruženju borbenih dejstava. Svjedok Memić jeste posjedovao registrovani pištolj, te je prilikom dolaska naoružanih i uniformisanih osoba pripadnika paravojne jedinice "Bijeli orlovi" pred njegovu kuću, nasumično ispalio metak u pravcu ulaznih vrata. Međutim, to ni u kom slučaju ne znači da je isti u vrijeme hapšenja bio u borbenim aktivnostima. Naime, imajući u vidu okolnosti pod kojim je uhapšen, odnosno da je svjedok bio u civilu, vratio se kući po hranu za svoju porodicu i mještane koji su boravili u šumi, te uslijed svih dešavanja i u strahu za vlastiti život reagovao ispaljivanjem metka, što može biti cijenjeno jedino i samo kao čin samoodbrane i logične reakcije u takvim okolnostima. Svjedok Buljubašić je oko 3.5.1992. godine skupa sa rođakom došao ispred hotela u Zvorniku, gdje su im uzeli lične karte, nakon čega je uskoro došla policija i prozvala svjedoka među mnoštvom ostalih civila, te je morao sjesti u kola kojim je zatim odvežen prema Karakaju.
46. Dakle, svi svjedoci koji su svjedočili na okolnost hapšenja i zarobljavanja saglasni su da niko od zatvorenih lica kod sebe nije imao naoružanje ili dio odjeće koji bi ukazivao na njihovu pripadnost vojnim ili policijskim formacijama. Ove osobe nisu apsolutno bile u mogućnosti da pružaju bilo kakav otpor naoružanim licima redovnih i paravojnih formacija Vojske Republike Srpske, niti su raspolagale bilo kakvim sredstvima odbrane. Osim toga, svi civili su bili muslimanske nacionalnosti i u vrijeme ovog događaja su se nalazili na teritoriji koju su držale snage bosanskih Srba.
47. Vijeće je u konkretnom slučaju ustanovilo da su optuženi Lazarević, Stanojević i Ostojić, radnjama za koje su oglašeni krivima postupali sa umišljajem i u odnosu na pravila međunarodnog prava, jer su njihove radnje bile usmjerene na neke od najvažnijih zaštićenih dobara, odnosno na psiho-fizički integritet i ljudsko dostojanstvo žrtava-zatvorenih civila, pa nema sumnje da su u vrijeme izvršenja krivičnog djela, bili svjesni da je njihovo postupanje protivpravno u svim pravnim sistemima, zbog čega je nesporno da su optuženi svjesno svojim postupcima prekršili pravila međunarodnog prava. Dakle, povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, su posebno zabranjene prema ovoj kategoriji stanovništva. Stoga je očigledno da su krivične radnje optuženih, za koje su oglašeni krivima, u potpunosti u suprotnosti sa odredbama međunarodnog prava.

48. Po mišljenju suda, osobe koje ne sudjeluju ili više nisu u stanju da sudjeluju u neprijateljstvima imaju pravo na poštivanje fizičkog i psihičkog integriteta. Takve osobe moraju biti zaštićene u svim okolnostima i s njima treba postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja.

- Postojanje oružanog sukoba

49. Sljedeći element bića krivičnog djela jeste da se **kršenje međunarodnih pravila mora odvijati za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije**. Oružani sukob postoji kada god postoji pribjegavanje oružanoj sili između država ili produženo oružano nasilje između državnih vlasti i organizovanih naoružanih grupa ili između takvih grupa unutar jedne države. U smislu zajedničkog člana 3. priroda ovog oružanog sukoba nije relevantna. Nije bitno da li se ozbiljno kršenje desilo u kontekstu međunarodnog ili unutrašnjeg oružanog sukoba, ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi: povreda mora predstavljati kršenje odredbi međunarodnog humanitarnog prava; odredba mora biti običajne prirode ili ako pripada ugovornom pravu, traženi uslovi moraju biti ispunjeni; povreda mora biti ozbiljna, odnosno, mora predstavljati kršenje odredbe koja štiti bitne vrijednosti, a kršenje mora obuhvatati teške posljedice za žrtvu, te povreda odredbi mora obuhvatati individualnu odgovornost lica koje krši odredbu. Također, ni Krivični zakon Bosne i Hercegovine ne dijeli oružane sukobe na međunarodne i nemeđunarodne, pa se na taj način međunarodno pravo direktno primjenjuje u punoj mjeri.

50. Postojanje oružanog sukoba između VRS sa jedne i Armije BiH sa druge strane, na području opštine Zvornik za vrijeme ratnog stanja u BiH, kao jednog od opštih elemenata ovog krivičnog djela, u konkretnom slučaju, sud je, između ostalog, utvrdio na osnovu materijalnih dokaza u spisu i to: Odluke Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine (R BiH) o proglašenju neposredne ratne opasnosti od 09.04.1992. godine, te odluke o proglašenju ratnog stanja od 20.06.1992. godine, Naredbe o proglašenju opšte javne mobilizacije na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik R BiH, broj 7/92 od 20.06.1992. godine, dnevnog operativnog izvještaja od strane komandanta general-majora Janković Save komandi 2. vojne oblasti, operativnom dežurnom timu, str.po. broj 20/27-101/1 od 09.04.1992. godine, zahtjeva za podršku-dejstvo od strane komandanta general-majora Janković Save komandi 2. vojne oblasti, operativnom centru, str.pov. broj 11/43-477 od 10.04.1992. godine, dnevnog operativnog izvještaja od strane pukovnika Milohanović Bože komandi 2. vojne oblasti, operativnom dežurnom timu, str.pov. broj 20/27-105/1 od 13.04.1992. godine, dnevnog operativnog izvještaja od strane komandanta general-majora Janković Save komandi 2. vojne oblasti, operativnom dežurnom timu, str.pov. broj 11/2-17 od 18.04.1992. godine, izvještaja policije Opštine Zvornik za 1992. godinu, naredenja komandanta

pukovnika Ilić Dragutina o preimenovanju štabova TO i jedinica TO od 06.06.1992. godine, te ostalih dokumenata, izvještaja, kao i slijedom iskaza saslušanih svjedoka, kako optužbe tako i odbrane. Iz svih tih dokaza van svake razumne sumnje proizilazi da je na teritoriji BiH, kao i na području opštine Zvornik u inkriminisano vrijeme, tačnije u periodu od maja 1992. godine do kraja ljeta iste godine, postojao oružani sukob.

51. U prilog zaključka o postojanju oružanog sukoba idu i utvrđene činjenice broj 1-8 iz Presuda MKSJ-a u predmetima Tadić, Orić i Čelebići¹, kao i iskazi svjedoka optužbe: Ahmeta Omerovića, Ramisa Smajlovića, Samira Pezerovića, Nurije Nuhanovića, Admira Hadžiavdića, zaštićenog svjedoka A, te svjedoka odbrane: Nede Lukića, Spomenke Stojkić, Srede Vukovića, Vlade Delića, Ismeta Ibrahimovića, Asima Banjanovića.

52. Iz iskaza navedenih svjedoka vidljivo je da su početkom aprila 1992. godine, bosanski Srbi počeli postavljati barikade na putevima oko Zvornika i tako ga učinkovito izolirali, a među muslimanskim stanovništvom su se širile glasine da se sprema napad na Zvornik. Početkom aprila te godine, pogoršanjem opšte političko-bezbjedonosne situacije, Predsjedništvo BiH je proglasilo „stanje neposredne ratne opasnosti“. Po svjedočenju Ramisa Smajlovića, koji je početkom rata živio u Zvorniku, u tom periodu većina muslimanskog stanovništva iz grada i okolnih mjesta je počela da se iseljava, nakon čega je uslijedilo zauzimanje Zvornika od strane vojnih snaga JNA i paravojnih jedinica.

53. Inače, Vijeće je nesumnjivo utvrdilo da su pored redovnog i rezervnog sastava policije i snaga JNA (kasnije Vojske RS) važnu ulogu u oružanom sukobu na ovom području imale razne paravojne jedinice. Među najozloglašnijim jedinicama u opštini Zvornik su bili pripadnici jedinice „Gogić“ tzv. „Gogićevci“ iz Loznice, „Šešeljevci“ iz Niša i pripadnici „Žutih osa“. Ove jedinice su uglavnom „činili kriminalci, osobe bez karaktera i morala, ljudi koji nisu imali pozitivnih osobina“, kako su iste opisali svjedoci odbrane Nedo Lukić, Sredo Vuković i Vlado Delić, ili jednom riječju osobe bez ikakvih skrupula, spremne na činjenje svih mogućih zlodjela. Vijeće će učešće pripadnika paravojnih formacija u hapšenju i zlostavljanju zatvorenika u prostorijama Suda za prekršaje i zgradi Novog izvora obrazložiti u dijelu presude u kojem se govori o krivici optuženih.

54. Shodno svemu iznesenom, van svake razumne sumnje proizilazi da je u inkriminisano vrijeme tj. u periodu od maja 1992. godine do kraja ljeta 1992. godine na teritoriji BiH, kao i na području opštine Zvornik, postojao oružani sukob.

---

¹ Sve presude pretresnih vijeća.

55. Vijeće napominje da je u pogledu kraja inkriminisanog perioda izvršilo određeno preciziranje, obzirom da iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da su se sve krivično pravne radnje za koje je utvrđeno da su počinjene od strane optuženih, desile do kraja ljeta 1992. godine, a ne marta 1993. kako je to stajalo u optužnici.
56. Dakle, imajući u vidu i činjenicu da ni odbrana u toku postupka niti u završnim riječima nije sporila postojanje oružanog sukoba, Vijeće je našlo da je na nesumnjiv način utvrđeno postojanje oružanog sukoba navedenih atributa između pripadnika vojske Republike Srpske i Armije BiH, čime je ustanovljen još jedan element bića krivičnog djela koje se optuženim stavlja na teret.
- Veza između djela počinitelaca i oružanog sukoba
57. Razmatranje statusa optuženih u inkriminisanom periodu značajno je i sa aspekta još jednog uslova neophodnog za egzistenciju krivičnog djela, a to je, **da djelo počinioca mora biti u vezi sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom.**
58. Ono što je pti tome značajno jeste „da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da počinii zločin, njegovu odluku da ga počinii, način počinjenja zločina ili cilj s kojim je počinjen“. (Tužilac protiv Kunarca i drugih, predmet broj: IT-96-23 i IT -96-23/1 –A, presuda od 12.6.2002. godine, stav 58).
59. Dakle, u konkretnom slučaju, bilo je neophodno utvrditi **status optuženih** u vrijeme počinjenja krivičnog djela, odnosno u vrijeme trajanja oružanog sukoba između pripadnika vojske Republike Srpske i Armije BiH na području opštine Zvornik.
60. Za ovo vijeće je nesumnjivo da su sva četvorica optuženih, Sreten Lazarević, Dragan Stanojević, Mile Marković i Slobodan Ostojić, u vrijeme izvršenja predmetnih krivičnih djela bili pripadnici rezervnog sastava milicije pri SJB Zvornik, te da su u tom svojstvu bili angažirani kao stražari u zgradi Suda za prekršaje i kasnije u zgradi DP Novi izvor, koji su i prije odluke o formiranju zatvora, bili glavni zatočenički objekti za civile nesrpske nacionalnosti iz opštine Zvornik.
61. Navedeno jasno proizilazi i iz materijalne dokumentacije, naročito iz: Potvrde Privremene vlade Srpske opštine Zvornik o prijemu novca za Jedinicu specijalne namjene od 10.06.1992. godine, te Spiska-isplata ličnog dohotka radnika koji rade u zatvoru za mjesec VIII 1992. godine, kao i iskaza svjedoka.

62. O navedenoj činjenici, u smislu afirmisanja iste, između ostalih, svjedočio je Vuković Sredo, upravnik zatvora u inkriminisanom periodu i neposredno nadređeni optuženim. Po njegovim navodima optuženi Lazarević, Stanojević i Ostojić su bili stražari još u zatvoru na Ekonomiji, te su tu funkciju nastavili obavljati i nakon premještanja zatvorenika u Sud za prekršaje i DP Novi izvor, gdje im se kao stražar pridružio i optuženi Mile Marković.
63. U vezi sa identifikacijom optuženih, kod svjedoka - zatvorenika nije bilo dilema. Određenu konfuziju je stvarala jedino činjenica da su u zatvoru postojala tri stražara sa imenom Dragan (Dragan Stanojević, Dragan Petrović i Dragan Stjepanović). Međutim, zatvorenici su dvojicu od tih lica zvali i oslovljavali nadimcima „Veliki Dragan“ i „Mali Dragan.“ Na osnovu iskaza svjedoka oštećenih, a koji su potvrđeni iskazom svjedoka Vuković Srede, Sud je utvrdio da su drugooptuženog Stanojević Dragana, sina Drage zvali „Veliki Dragan“ a Stjepanović Dragana, sina Voje su zvali „Mali Dragan“ (oba lica su bila iz Ročevića).
64. U svakom slučaju, svaki od optuženih je bio uključen u funkcionisanje zatočeničkog objekta, a djela za koja se optuženi terete su počinjena za vrijeme vršenja njihovih službenih dužnosti na mjestu stražara u zatvoru. Konačno ni sami optuženi nisu sporili ovu bitnu činjeničnu okolnost.
65. Dakle, ova lica su uslijed okolnosti postojanja oružanog sukoba, bili angažovani u policijskim strukturama novoformirane Srpske Republike BiH, tačnije bili pripadnici rezervnog sastava milicije pri SJB Zvornik, te su zahvaljujući tako dobijenom statusu bili u mogućnosti stvoriti strah i kontrolu nad zatvorenim civilima. Tačnije bili su u mogućnosti da iskorištavanjem svojih pozicija, kao stražari, primoraju ta ista lica, da bez opiranja, slijede njihove naloge, da ih maltretiraju i nečovječno postupaju lično ili tako što bi omogućili drugim licima-pripadnicima raznih paravojnih formacija da to isto čine, nanoseći na taj način zatvorenicima teške patnje.
66. Iz svih navedenih okolnosti jasno proizilazi da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost i odluku počinitelja da počine zločin, kao i na sam način počinjenja zločina. Naime, optuženi su kao pripadnici policijskih formacija oružanih snaga koje su bile dominantne na tom području na poziciji stražara zatvora, stekli osjećaj nadmoćnosti, a u velikoj mjeri i osjećaj odsustva bilo kakve odgovornosti u postupanju prema zatvorenicima, obzirom da su imali moć i kontrolu nad civilima-žrtvama. Na taj način mogli su i ostvariti predmetne inkriminacije bez straha od posljedica i odgovornosti koju bi sigurno snosili u okolnostima nepostojanja ratnog stanja.

- Počinilac mora narediti ili počiniti djelo

67. Konačno, pored nespornosti egzistencije tri od četiri opšta elementa (*chapeau*) krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. ZKP BiH, kako je to naprijed detaljno i obrazloženo, Vijeće je i četvrti, kroz čitav postupak osporavani, element (da počinitelj mora poduzeti radnju izvršenja ovog djela koja se sastoji u činjenju ili naređivanju nekih od radnji alternativno postavljenih u podtačkama ovog člana) u odnosu na optužene Lazarević, Stanojević i Ostojića našlo osnovanim i utemeljenim. Van razumne sumnje je utvrđeno, a na temelju izvedenih dokaza, da su optuženi Sreten Lazarević, kao stražar i *de facto* zamjenik upravnika zatvora u navedenim objektima, te optuženi Dragan Stanojević i Slobodan Ostojić, kao stražari, poduzeli radnje izvršenja pojedinačnih inkriminacija u vrijeme, na mjestu i na način opisan u izreci presude, i to optuženi Lazarević krivično-pravne radnje pod brojem I.1-I.4. izreke, optuženi Stanojević pod brojem II.1. i optuženi Ostojić pod brojem III.1. izreke ove presude, čime je konkretnim radnjama ostvareno biće krivičnog djela nečovječno postupanje iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH.
68. U pogledu optuženog Mileta Markovića, ovo vijeće, i pored ispunjenosti prethodna tri opšta elementa predmetnog krivičnog djela na strani optuženog, nije moglo van razumne sumnje utvrditi egzistenciju i četvrtog tj. njegovu krivicu za počinjenje konkretne inkriminacije detaljno opisane u tački II.1. oslobadajućeg dijela presude, što će radi sistematičnosti i preglednosti presude biti obrazloženo u sklopu tačke I.3. osuđujućeg dijela u odnosu na optuženog Lazarevića, obzirom da se radi o istom inkriminirajućem događaju.

5.2. Činjenična utvrđenja i pravni zaključci

5.2.1. Opšta razmatranja

Krivično djelo nečovječno postupanje iz člana 173. stav 1. tačka c) ZKP BiH

69. Obzirom da se optuženi terete za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH počinjeno nečovječnim postupanjem iz tačke c) istog člana, vijeće je moralo ispitati ispunjenost ove zasebne inkriminacije u osnovi zločina. Dakle, polazeći od principa da svaka krivičnopravna radnja zbog specifičnosti i složenosti ratnih zločina, predstavlja zasebno krivično djelo unutar genusnog djela, to je prilikom ispitivanja postojanja pojedinog djela neophodno utvrditi elemente bića istog, objektivne i subjektivne, a zatim kroz utvrđeno činjenično stanje ispitati njihovu ispunjenost.

70. KZ BiH ne definira „nečovječno postupanje“ iz člana 173. tačka c) KZ BiH. Međutim, praksa MKSJ nudi mnogobrojne primjere tih konkretnih krivičnih djela i

to: sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda²; premlaćivanje i **druge nasilne radnje**³; nanošenje teških ili ozbiljnih povreda⁴; **teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta**⁵; **ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo**⁶; prisilni rad koji je izazvao tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili je radnja predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo⁷; deportacija i prisilno premještanje grupa civila⁸; prisiljavanje na prostituciju⁹ i nestajanje ljudi pod prisilom¹⁰.

71. Prvostepeno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u predmetu Delalić i dr. ponudilo je, takode, prihvatljivu definiciju pojma „nečovječno postupanje“, u kojoj se kaže: „... namjerna radnja ili propust, tj. radnja koja nanosi tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo“, što dakle, podrazumijeva slijedeća bitna obilježja ovog krivičnog djela:

- da su ta radnja ili propust prouzročili tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili ozljedu, odnosno da predstavljaju težak napad na ljudsko dostojanstvo;
- da su radnju ili propust namjerno izvršili optuženi ili lice odnosno lica za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost.

72. Kako bi se procijenila težina nekog djela, nužno je razmotriti sve činjenične okolnosti. Neke od tih okolnosti mogu na primjer biti: karakter radnje ili propusta, kontekst u kojem su se oni dogodili, lične prilike žrtve uključujući starost, pol i zdravstveno stanje, kao i fizičke, psihičke i moralne posljedice tog čina za žrtvu. Činjenica da djelo ima dugoročne posljedice može da bude od važnosti prilikom utvrđivanja težine djela¹¹.

73. Mnoštvo je primjera šta se podrazumijeva pod „nečovječnim postupanjem“ zabranjenim članom 3. EKLJP i u praksi Evropskog suda i Evropske komisije za ljudska prava.

---

² Vidjeti predmet *Kvočka i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-30/1, paragraf 208.

³ Ibid, paragraf 208.

⁴ Vidjeti predmet *Kordić i Čerkez*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2, paragraf 117.

⁵ Vidjeti predmet *Blaškić*, presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14paragraf 239. predmet *Krstić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-33 paragraf 523.

⁶ Vidjeti predmet *Vasićević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 239-240.

⁷ Vidjeti predmet *Naletilić i Martinović*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragrafi 271, 289, 303.

⁸ Vidjeti predmet *Kupreškić i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 566.

⁹ Ibid, paragraf 566.

¹⁰ Ibid, paragraf 566.

¹¹ Vidjeti predmet *Vasićević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 235. Zatim vidjeti predmet *Blaškić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 243.

74. Na primjer, u predmetu *Tomasi protiv Francuske*, Evropski sud je utvrdio da se radi o očigledno nečovječnom postupanju kojim se krši član 3. u slučaju kada je podnosilac žalbe bio podvrgnut šamaranju, udaran nogama i rukama, udaran po podlaktici, prisiljavan da stoji duži vremenski period bez potpore, sa rukama vezanim liscama na leđima, kada su pljuvali na njega i prisiljavali ga da gol stoji ispred otvorenog prozora, kada je lišen hrane i kada mu je priječeno vatrenim oružjem. Evropski sud je smatrao da veliki broj udaraca koje je zadobio g. Tomasi i njihov intenzitet predstavljaju dva elementa koja su dovoljno ozbiljna da se takvo postupanje smatra nečovječnim i ponižavajućim.¹² Sud je također smatrao da je postupanje „nečovječno“ ako je unaprijed planirano, ako se primjenjuje satima bez prekida i ako prouzrokuje stvarne tjelesne povrede ili intenzivnu fizičku i duševnu patnju.¹³
75. Pored toga, Komisija za ljudska prava („Komisija“) je utvrdila da prisiljavanje da stoji zavezanih očiju i vezan 35 sati dok je slušao jauke drugih pritvorenika koji su mučeni, prijetnje da će biti kažnjen, i prisiljavanje da sjedi zavezanih očiju i nepokretan na madracu tokom više dana predstavljaju nečovječno postupanje.¹⁴ Takođe, kada je osoba tokom zatočenja podvrgnuta zlostavljanju kao što su udarci pendrekom u koljena, prijetnje noževima, udaranje nogama dok leži na zemlji, uzastopno udaranje palicama, željeznim cijevima i pendrecima, a zatim ostavljena bez ikakve ljekarske pomoći bez obzira na povrede glave i tijela, to predstavlja okrutno i nečovječno postupanje.¹⁵
76. Patnje koje dotična radnja nanosi žrtvi ne moraju biti trajne, dovoljno je da su stvarne i ozbiljne¹⁶. Mnogi zatočnici su bili izloženi premlaćivanju i drugim oblicima zlostavljanja na način da je u bilo koje vrijeme, jedan broj zatvorenika imao vidljive tragove premlaćivanja. Jasno je dakle, da je u zatočeničkim objektima vladala atmosfera straha, potaknuta stalnim maltretiranjem zatočenika. Bivši zatvorenici koji su svjedočili pred pretresnim vijećem su detaljno opisali djela fizičkog nasilja i psihološkog zlostavljanja koja su pretrpjeli ili vidjeli u zatvoru tokom svog zatočeništva. Mnogi od njih čak i danas osjećaju fizičke i psihološke traume zbog ovih iskustava.
77. Apelaciono vijeće zaključuje da su radnjama optuženih koji su imali dominirajući položaj i moć u odnosu na žrtve, nanesene teške patnje, kako fizičke tako i psihičke, te da iste ispunjavaju standard zahtijevan definicijom predmetnog djela. Nesumnjivo je da su žrtve bile u stanju očajja, potčinjenosti, beznada, straha za vlastiti život, koji su svakako izvan uobičajenih ljudskih iskustava. Tu su bili stražari-optuženi koji ih

¹² *Tomasi protiv Francuske*, 13 EHRR 1, 1993, paragraf 115.

¹³ *Lorse i drugi protiv Holandije*, Presuda, Žalba br. 52750/99, 04.05.2003. godine, paragraf 60.

¹⁴ *Soriano de Bouton protiv Urugvajja*, br. 37/1978. Pomenut ranije u fusnoti 12, str. 163.

¹⁵ *Leslie protiv Jamajke*, br. 564/1993, paragraf 9.2.; *Bailey protiv Jamajke*, br. 759/1997, paragraf 9.3.

¹⁶ Vidjeti predmet *Krnčjelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 131.

ili lično tukli ili omogućavali drugim razjulačenim pojedincima paravojnih formacija da se izivljavaju nad zatočenicima. Sve navedeno predstavlja protivpravan čin od strane nekoga ko može odlučivati o njihovim sudbinama, ko drži ključ zatočeničkih prostorija, kao simbol njihove slobode ili patnje, što svakako po ocjeni ovog vijeća predstavlja gnusan čin u kontekstu nečovječnog djela i postupanja.

78. U ovom kontekstu cijenjen je dokaz odbrane-nalaz i mišljenje vještaka spec. sudske medicine Simić Vidaka, kao i usmeno obrazloženje istog na glavnom pretresu.
79. Odbrana je na temelju ovog vještačenja tvrdila da se radnjama optuženih nisu stekla obilježja bilo kojeg djela Ratnih zločina, obzirom da prema mišljenju vještaka niti jedan oštećeni nije trpio snažne psihičke ili fizičke bolove ili patnje. Vještak je u nalazu konstatovao da su zatvorenici tokom zatočenja zadobili povrede, koje se po pravilim sudske medicine mogu okvalifikovati kao lake tjelesne povrede, koje su po njemu prouzrokovali blaži stepen boli prema Vizuelnoj analognoj skali boli, gdje se intenzitet boli mjeri u rasponu od 1-10. U odnosu na sve oštećene, vještak zaključuje da kao posljedica zadobijenih povreda nije došlo do umanjenja opšte životne sposobnosti, niti je premlaćivanje ostavilo trag u vidu naruženosti fizičkog izgleda oštećenih, a zadobijene povrede mnogih u trenucima neposredno nakon povrijedivanja, po njegovom mišljenju su dosezale prag boli 5. stepena.
80. Vijeće je cijenilo iznesene navode vještaka medicinske struke ali ih nije ocijenilo u odlučujućoj mjeri relevantnim za ocjenu težine konkretnih patnji. Naime, kako je to i sam vještak izjavio, radi se o mjerenjima koja su uspostavljena objektivno, pri čemu je vrlo moguće da je bol koju su u tom trenutku trpili oštećeni zasigurno veća od one koju je on procijenio, jer je prag tolerancije svake osobe različit, a radi se o subjektivnim utiscima koji bi mogli biti predmetom jedino neuropsihijatrijskog vještačenja. Pored toga, vještačenje je izvršeno na temelju oskudne medicinske dokumentacije i opisnih izjava oštećenih, bez neposrednog pregleda od strane vještaka I sa vremenske distance od 18 godina nakon događaja, te ga sud nalazi nepreciznim, uopštenim i u pretežnom dijelu zasnovanim na pretpostavkama, zbog čega samo na osnovu mišljenja vještaka nije mogao prihvatiti tezu odbrane o neispunjenju standarda potrebnih za postojanje nečovječnog postupanja.
81. Po ocjeni ovog vijeća, da bi se utvrdila razina psihičkih i fizičkih patnji, odnosno da li iste dosežu nivo nečovječnog postupanja kao ratnog zločina, nije dovoljno izolovano cijeniti pojedinačna premlaćivanja, već je potrebno uzeti u obzir sve činjenične okolnosti, uključujući prirodu radnje ili propusta, kontekst u kojem je djelo počinjeno, njegovo trajanje odnosno ponavljanje, fizičke, duševne i moralne posljedice djela na žrtvu i lične okolnosti žrtve, uključujući godine, pol i zdravlje. U skladu s ovim, ovo vijeće je razmatralo sve okolnosti navodnih situacija, uključujući i sve lične okolnosti žrtve.

82. Skala boli prema kojoj je vještak zaključio da se radilo o nanošenju lakših tjelesnih povreda po ocjeni vijeća, primjenjiva je u redovnim životnim okolnostima, gdje nema traumatičnih događaja fizičke ili psihičke prirode prije nanošenja te konkretne povrede. Dakle kod procjene težine konkretne patnje bilo je potrebno uzeti u obzir učestalost premlaćivanja, nehumane uslove u kojima su držani zatvorenici, bez odgovarajuće sanacije povreda, te konstatni strah, traumatična stanja i neizvjesnost za vlastiti život koja su svakodnevno trpili, očekujući nova zlostavljanja. Kao primjer subjektivnog traumatskog doživljaja jesu navodi svjedoka Omerović Ahmeta koji kaže da je bio u strahu, jer je očekivao smrt, te dodaje “*Krv mi se ledila u žilama od ljudi koji su ulazili*”.
83. *Mens rea (subjektivni element)* za nečovječna djela iz ovog člana zadovoljen je kada je počinitelj u trenutku činenja ili nečinjenja imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili da izvrši težak napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će to njegovo činenje ili nečinjenje vjerovatno prouzrokovati tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili teški napad na ljudsko dostojanstvo i ponio se sa bezobzirnom nepažnjom prema tome¹⁷.

Ocjena dokaza

84. Prije nego što je zaključilo da postoji krivica prvo, drugo i četvrto optuženih, ovo vijeće je izvršilo analizu svih relevantnih dokaza, posebnu pažnju poklanjajući iskazima relevantnih svjedoka u smislu ocjene njihove dokazne snage, vjerodostojnosti i konzistentnosti.
85. Prilikom analize i ocjene dokaza, vijeće je pošlo od stanovišta da vijeće koje donosi konačnu odluku, *in concreto* apelaciono vijeće, ima diskrecione ovlasti da “prihvati bilo koji relevantan dokaz za koji smatra da ima dokaznu vrijednost”¹⁸, kao i da *izuzme* dokaz “ako potreba da se osigura pravično suđenje uveliko nadmašuje njegovu dokaznu vrijednost”¹⁹. Kao primarni presuditelj o činjenicama, vijeće rješava pitanje eventualnih nedosljednosti unutar iskaza i/ili među iskazima svjedoka. Vijeće svakako ima ovlaštenje da po svom slobodnom nahođenju ocijeni da li postoje nedosljednosti, koliko su one značajne, da li su dokazi gledano u cjelini pouzdani i vjerodostojni, te da ih prihvati ili ne. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače same po sebi da sudsko vijeće koje postupa razložno, to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdan. Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između

¹⁷ Ibid, paragraf 132.

¹⁸ Kupreškić, Presuda Žalbenog vijeća, broj IT-95-16-A od 23.10.2001. godine, para.31; pravilo 89(C) i (D).

¹⁹ Kupreškić, Presuda Žalbenog vijeća, broj IT-95-16-A od 23.10.2001. godine, para.31., preuzeto iz Drugostepene presude u predmetu *Čelebići*, par. 485 i 496-498.

dogadaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme događaja, ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Međutim, vijeće će u svakom konkretnom slučaju cijiniti pouzdanost i vjerodostojnost relevantnih iskaza, a prostor te diskrecije relativiziran je obavezom da obrazloži svoju odluku.

86. Vijeće nalazi potrebnim takođe naglasiti da je kod ovakvih najtežih krivičnih djela protiv vrijednosti zaštićenih u domaćem i međunarodnom pravu, realno očekivati dvojake i naizgled oprečne reakcije u smislu da svjedok-žrtva ili fokusira svoju pažnju na kritičnu situaciju, percipirajući svaki i najmanji detalj ili da se visoka razina stresa i straha odražava na sposobnost žrtve da, nezavisno od cjeline i osnovnog toka događaja, tačno zapazi i memoriše detalje u redoslijedu događaja. Dakle, reakcija u perceptivnom smislu se mora analizirati pojedinačno od slučaja do slučaja.
87. Pa tako, a što će biti detaljno analizirano i kroz pojedinačne inkriminacije, određene razlike između usmenog svjedočenja svjedoka i izjave koju su isti dali u toku istrage, ne znače automatski da svjedok ne govori istinu. Pri tome je vijeće imalo u vidu da je od događaja koji su predmet optuženja već prošlo osamnaest godina, te da je sasvim normalno i logično da je protok vremena uticao na tačnost i vjerodostojnost sjećanja svjedoka. Međutim, ne znači uvijek da je iskaz koji je vremenski bliži događaju, potpuniji i tačniji. Sasvim je normalno i to da se svjedoku na suđenju postave drugačija pitanja od onih koja su mu postavljena u prethodnim razgovorima, odnosno ista drugačije formulišu te da se on zbog toga sjeti nekih dodatnih detalja, pogotovu kada mu se o njima na suđenju postave konkretna pitanja, koja mu ranije nisu postavljana. Sasvim je normalna pojava i „vraćanje filma i osvježavanja pamćenja“, o čemu su govorili mnogi svjedoci žrtve. Sve navedeno je zahtijevalo da se pažljivo razmotri i analizira iskaz svakog pojedinog svjedoka, vodeći računa i o specifičnosti svake pojedine ličnosti, stepenu njegovog obrazovanja, okolnostima u kojima se našao i svemu drugom od značaja za ocjenu vjerodostojnosti njegovog iskaza i njegovog kredibiliteta.
88. Ovo pogotovo imajući u vidu da je veliki broj svjedoka direktne žrtve događaja koji su se desili u Sudu za prekršaje i DP Novi Izvor i koji su za vrijeme svog boravka u mnoštvu svakodnevnih dešavanja i golgota, u za njih bezvremenskom stanju, vidjeli i doživjeli veliki broj premlaćivanja. Takođe, valjalo je imati u vidu i da je zbog svega toga, sasvim realno očekivati da se u iskazima svjedoka, ponekad i izmiješaju lica i situacije.
89. Vijeće je sa naročitom pažnjom cijenilo situacije kada su određene inkriminacije bile zasnovane uglavnom na iskazu samo jednog svjedoka. S tim u vezi potrebno je istaći da shodno članu 15. ZKP BiH, pravo suda da ocjenjuje postojanje ili nepostojanje činjenica, nije vezano posebnim formalnim dokaznim pravilima. Prema mišljenju

Vijeća, ukoliko je određeni dokaz zakonit i validan, te ukoliko je vjerodostojan i kredibilan, takav dokaz može biti dovoljan da se na osnovu njega utvrdi počinjenje krivičnog djela, čak i ako se radi o iskazu samo jednog svjedoka. U takvim slučajevima (tačke I.1. i I.3. presude) Vijeće je uz posebnu pažnju zaključilo da u iskazu predmetnih svjedoka nema nedosljednosti u pogledu onoga što im se desilo ili u pogledu djelovanja samog optuženog, te je sud na osnovu ovih iskaza, isključujući svaku razumnu sumnju utvrdio da je optuženi, konkretno Lazarević, počinio krivično djelo onako kako je to utvrđeno.

90. Apelaciono vijeće će se u prvom redu baviti onim dokazima koji su nužni za ostvarenje svrhe ove presude, smatrajući da nije nužno raspravljati baš o svakom dokazu.²⁰ Drugim riječima, ovo vijeće nalazi da je dovoljno da se koncentriše na ispitivanje i ocjenu dokaza na kojima se zasniva ocjena da je učinjeno krivično djelo koje se optuženim stavlja na teret.
91. U vezi sa navedenim valja naglasiti da su određeni svjedoci, a naročito svjedoci odbrane svjedočili na okolnosti ličnosti i karaktera optuženih, među kojima Ibrahimović Ismet, Banjanović Asim, Stojkić Spomenka, Ostojić Sekula, Ristić Dobrivoje, Vidović Nedo i drugi. Iako su neki od ovih svjedoka, tačnije prvih troje, boravili u zatvoru u zgradi Novog Izvora, isti kako to i sami navode, nisu bili očevici predmetnih premlaćivanja, te se nisu ni mogli izjasniti na konkretne okolnosti. Svjedoci Ibrahimović i Banjanović su bili vrlo kratko u zatvoru, dok je svjedokinja Stojkić bila smještena u odvojenu prostoriju za žene i po njenim navodima nije bila maltretirana, što po automatizmu ne znači da se to odnosi i na sve ostale zatvorenike. U vezi s tim, Vijeće je cijenilo mnoštvo drugih iskaza i to direktnih žrtava, koje su svjedočile o konkretnim stradanjima.
92. Iskazi svjedoka koji su se izjašnjavali o karakteru i ličnosti optuženih, kao i ostalih u vezi s tim saslušanih svjedoka, su posebno cijenjени prilikom odmjeravanja kazne optuženim, u kontekstu olakšavajućih okolnosti (vidjeti obrazloženje u ovom dijelu), dok ih kod utvrđivanja krivičnog djela i krivice optuženih, iz svih naprijed navedenih raloga, Vijeće nije našlo relevantnim.

Nezakonito zatvaranje

93. O nezakonitom zatvaranju civila svjedočili su gotovo svi svjedoci, kako optužbe tako i odbrane i svi su saglasni da se radi o proizvoljnom i protivpravnom lišenju

---

²⁰ V. presudu Pretresnog vijeća I MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Darja Kordića i Marja Čerkeza*, predmet br.IT-95-14/2-T od 26.2.2001. (u daljem tekstu: cit. prvostepena presuda MKSJ-a), par.20., te presudu Žalbenog vijećau istom predmetu broj: IT-95-14/2-A od 17-12-2004., par.382. (u daljem tekstu: cit. drugostepena presuda MKSJ-a).

slobode, bez ikakvog zakonskog osnova. Čak ni svjedoku Vuković Sredi, koji je imao funkciju upravnika u zatvoru, prema vlastitom kazivanju, nije bilo poznato ko je vršio hapšenje ljudi, koliko ih se nalazi u zatvoru, ko su ljudi koji se tu dovode, niti iz kojih razloga su uhapšeni.

94. Svjedok Vuković Sredo je uz to tvrdio da je formiranje zatvora, te hapšenje i dovođenje lica, kao i njihovo ispitivanje koordiniralo rukovodstvo SJB Zvornik. Međutim, izjavio je i to da u to vrijeme nije doneseno niti jedno rješenje o pritvaranju nekog lica. On lično nikada nije vidio nikakav dokument, a lica koja su dovodila zatvorenike, nikada nisu stražarima predavali bilo kakvu prateću dokumentaciju, niti su bilo šta usmeno saopćavali. Dakle nisu postojali pisani dokumenti, u kojima bi se navodili razlozi zbog kojih se lice lišava slobode. Obzirom na zvanje profesionalnog policajca poznata mu je procedura koja se mora ispoštovati u redovnim okolnostima zadržavanja osoba u pritvoru, ali je smatrao, da u vrijeme sukoba ne važe ista pravila postupanja prema licima lišenim slobode.
95. Način dovođenja ljudi u zatvor potvrdio je i svjedok Petrović Dragan, koji je bio jedan od stražara u zatvorima u zgradama Opštinskog suda za prekršaje i preduzeća „Novi izvor“ i koji takođe tvrdi da su lica dovođena u zatvor iz policijske stanice, pri čemu osobe koje su ih dovodile nikada nisu stražarima predavali pismena rješenja kojima se opravdava zadržavanje lica u zatvoru, niti bi ista davala bilo kakva usmena objašnjenja o razlozima lišavanja slobode tih lica. On samo pretpostavlja da su ispitivana u SJB Zvornik, pri čemu ne zna da li su im predočavane bilo kakve izjave koje su trebali potpisati. Također pojašnjava, da se izvođenje lica iz prostorija ili njihov premještaj na drugu lokaciju mogao desiti isključivo po naredbi MUP-a, i da niko od stražara to nije smio samoinicijativno učiniti. Također, i prema njemu, odluke o zatvaranju civila ili njihovom puštanju, mogli su donijeti samo rukovodioci MUP-a.
96. Svi svjedoci-žrtve zatvaranja su takođe veoma jasno izjavili da im nikada nisu saopšteni razlozi hapšenja niti držanja u zatvoru, niti im je bilo kada predočen bilo kakav dokument kao pravni osnov lišenja slobode. Tako svjedoci Nuhanović Nurija, Hadžić Admir i Pezerović Samir tvrde da im nikada nije saopšten razlog zatvaranja, ali da su sami zaključili da je to „zbog toga što su muslimani“. Na sličan način to opisuju i ostali svjedoci koji su bili zatvoreni u Sudu i Novom Izvoru. Svima njima, apelaciono vijeće u tom dijelu u potpunosti poklanja vjeru, te na osnovu iskaza svih navedenih svjedoka van svake razumne sumnje zaključuje da se zaista radilo o protivpravnom zatvaranju civila, kako se to i tvrdi u optužnici.

Zatvor u Sudu za prekršaje i DP Novi izvor

97. Na osnovu provedenih dokaza, apelaciono vijeće je zaključilo da su uslovi zatočenja u zatvoru koji se prvobitno nalazio u zgradi Suda za prekršaje, a zatim u zgradi DP Novi Izvor zaista bili nehumani i neuslovni uslijed prenatrpanosti, nedostatka kreveta, ćebadi i adekvatnih sanitarija, kako je to zaključilo i prvostepeno vijeće. Svjedoci su isticali i nedostatak dovoljne količine hrane, te ukazivali i na činjenicu da je veliki broj njih znatno izgubio na kilaži, dok je prema tvrdnjama svjedoka A jedna osoba čak preminula uslijed nedovoljne ishrane. Svjedok Mustafa Halilović je naveo da je u Sudu za prekršaje bilo hrane dovoljno da „drži dušu“, a Hadžiavdzić Admir da su hranu dobijali jednom dnevno i da je čuo da su to bili ostaci od vojske.
98. Po svjedočenju Omerović Ahmeta, Omerović Mirsada i Halilović Mustafe u Sudu za prekršaje nisu imali nikakvih higijenskih uslova. Nisu se mogli ni brijati ni kupati i nisu imali nikakvu medicinsku pomoć. Jedva su mogli tražiti vode da popiju, ili bi morali ići u toalet po istu, uz rizik da budu tučeni. Zatočenici nesrpske nacionalnosti u Sudu za prekršaje su bili zaključani u svojim prostorijama, dok su neki izvođeni na rad, koji je navodno bio na dobrovoljnoj osnovi, ali su svi izjavili da su se javljali za odlazak na isti, znajući da će tako dobiti dodatnu i prijeko potrebnu hranu, a ponekad i strunjaču i odjeću, te da će izbjeći svakodnevno maltretiranje. Navedeno je potvrdio i svjedok Omerović Mirsad dodajući da u to vrijeme niko iz humanitarnih organizacija nije posjećivao zatvor.
99. Uslovi u Novom Izvoru su bili nešto bolji u pogledu higijenskih uslova, jer su mogli ići u wc nesmetano. Svjedoci Nuhanović Nurija, Alija Buljubašić, Mustafa Halilović, Ramis Smajlović su saglasni da je u zgradi Novog Izvora bilo u najmanjem od 50-70 ljudi smještenih u dvije prostorije na zadnjem spratu, a svjedok Hadžiavdzić dodaje da su spavali na spužvama na podu, međutim zlostavljanja i maltretiranja od strane pripadnika paravojskih formacija su nastavljena i njihov ulazak nije sprječavan u toku inkriminisanog perioda, ni na koji način. Zatvorenicima je bilo ograničeno i pružanje medicinske pomoći, što je odbrana objašnjavala nedostatkom sanitetskog materijala u to vrijeme u Zvorniku. Deficit vode u zatvoru je također objašnjavao lošom infrastrukturom u Zvorniku.
100. Nasuprot tome, Vijeće je utvrdilo da je postojao i određeni broj zatočenika, među kojima Stojkić Spomenka, koji su u usporedbi sa ostalim, uživali izvjesni “povlašteni status”. Radi se o licima koja su primala lječničku pomoć, imala mogućnost kontaktiranja sa članovima porodice, primanja paketa i odlaska na rad uz pratnju stražara. Međutim, većina ostalih zatvorenika je imala drugačija iskustva.
101. U dosadašnjem dijelu obrazloženja, Vijeće je izložilo određene pravne standarde, generalne zaključke i kontekstualnu osnovu dešavanja u zatvorima u zgradi Suda za prekršaje i DP Novi izvor, dok će se u nastavku baviti dokazanošću

subjektivnog i objektivnog elementa nečovječnog postupanja kroz svaku pojedinačnu inkriminaciju.

5.2.2. *Pojedinačne inkriminacije*

102. Na ovom mjestu je potrebno izvršiti razgraničenje radnji individualno poduzetih od strane svakog od optuženih, a kako je to jasno izdiferencirano i u činjeničnom opisu izreke presude. Od tog činjeničnog pitanja ovisi direktno i vid učešća svakog od optuženih, stepen doprinosa u izvršenju predmetnog krivičnog djela, te u konačnici i pitanje krivične odgovornosti.
103. U razmatranju dokazanosti počinjenja krivičnih radnji za koje su se optuženi teretili, a time i njihove krivice, sud je izvršio produbljenu analizu relevantnih dokaza, te će, u nastavku ovog izlaganja, iznijeti razloge kojima se rukovodio u donošenju odluke, a kako je to imperativno predviđeno odredbom člana 290. stav 7. ZKP BiH.

Sreten Lazarević

Komandna odgovornost

104. Tačka 1(5) optužnice tereti optuženog Sretena Lazarevića da je kao „zamjenik upravitelja“ zatvora/pritvorskog objekta smještenog u zgradi Suda za prekršaje i zgradi DP „Novi“ Izvor, počinio krivično djelo nečovječnog postupanja prema civilnim zarobljenicima u skladu sa teorijom komandne odgovornosti.
105. Po ocjeni apelacionog vijeća, neupitno je da su u navedenim pritvorskim objektima počinjena zlodjela koja su prouzročila ogromne patnje za zarobljene. Vijeće je kao vjerodostojne prihvatilo iskaze svjedoka – žrtava da su ova djela počinjena i razumije patnju kroz koju su svjedoci prošli svjedočeći o njima. Međutim, pitanje koje stoji pred Sudom nije samo da li su se ove radnje desile, nego i da li je optuženi Lazarević u njima učestvovao odnosno, da li je dopustio njihovo činjenje tako što je propustio kazniti svoje podređene (stražare) koji su dozvolili i omogućili počinjenje ovih krivičnih djela. Da bi to pokazao, tužilac je morao dokazati komandnu odgovornost u skladu sa članom 180(2) Krivičnog zakona BiH.
106. Da bi dokazao komandnu odgovornost, tužilac je trebao dokazati postojanje slijedeća tri elementa:

- (i) postojanje odnosa nadređeni-podređeni između komandanta ili nadređenog i navodnog glavnog izvršioca;
- (ii) da je nadređeni znao ili je imao razloga da zna da će krivično djelo uslijediti ili da je isto već počinjeno, i
- (iii) da nadređeni nije preduzeo neophodne i razumne mjere da spriječi počinjenje takvih krivičnih djela ili da kazni počinioca.²¹

107. Tužilac je shodno navedenom, u konkretnom slučaju trebao dokazati da je optuženi Lazarević bio nadređeni počiniocima krivičnih djela u vrijeme kada su ta krivična djela počinjena, tj. da je postojao odnos nadređeni/podređeni. Takav odnos postoji kada nadređeni stvarno ima i efektivnu kontrolu nad ljudima koji su njegovi podređeni. „Efektivnu kontrolu“ nalazimo kada nadređeni ima stvarnu mogućnost da spriječi ili kazni radnje svojih podređenih.²² Stav MKSJ-a je da stvarna kontrola predstavlja „prag koji treba dosegnuti da bi se utvrdilo postojanje odnosa nadređeni-podređeni.“²³

108. Premda je, kako se u daljem tekstu obrazlaže, zaključak apelacionog vijeća da je postojao veliki broj dokaza da je Lazarević bio nešto više od običnog stražara, odnosno *de facto* zamjenik upravitelja, vijeće ocjenjuje da nije bilo dovoljno dokaza iz kojih bi se van razumne sumnje zaključilo da je isti imao i efektivnu kontrolu to jest takvu moć i vlast nad stražarima da je mogao da ih sankcioniše za radnje koje su preduzeli (otključavanje vrata, puštanje pripadnika paravojskih jedinica u zatvorske prostorije ...) ili radnje koje su propustili učiniti, a dužnost svakog stražara je bila, kao što je to naglasio i vještak Matijević, da obezbjede vanjsku i unutrašnju sigurnost zarobljenika, što znači i da spriječe ulazak pripadnika paravojskih jedinica i njihove bilo kakve kontakte sa zarobljenicima.

109. Činjenica da je Lazarević bio zamjenik upravitelja oba zatvora, prvo u Sudu za prekršaje, a zatim i DP Novi izvor, proizilazi iz iskaza svjedoka, koji su bili zatočeni u navedenim objektima. Naime, svjedoci Mustafa Halilović, Ramis Smajlović, Mirsad Omerović i Nuriya Nuhanović su u svojim iskazima saglasno ustvrdili da je optuženi bio na poziciji zamjenika upravitelja. Predmetni navodi su zasnovani na njihovim neposrednim zapažanjima dešavanja u zatvoru ili posrednim saznanjima od drugih zatočenika.

²¹ Tužilac protiv Ferida Hodžića, broj predmeta: X-KR-07/430, presuda Pretresnog vijeća (29. 06. 2009.), pasus 68-69.

²² Tužilac protiv Željka Mečkija, Momčila Grubana, Duška Knevezića, broj predmeta: X-KRZ-06/200, presuda Žalbenog vijeća (16. 07. 2009.), pasus 80.

²³ Tužilac protiv Sefera Halilovića, broj predmeta: IT-01-48-A, presuda Žalbenog vijeća (16. 10. 2007.), pasus 59.

110. Tako je u svom iskazu svjedok Mustafa Halilović naveo da je poznao Sredu Vukovića koji je prije rata bio lokalni policajac i da je po dolasku u Sud za prekršaje sreo Vukovića koji mu je rekao da je on upravitelj zatvora, a da je Sreten Lazarević njegov zamjenik.²⁴ U izjavi koju je dao pred tužiocem 6. 12. 2005. godine (a koja je uvrštena kao dokaz broj: Kt. 2273/05), Sredo Vuković je naveo da je za vrijeme dok je zatvor bio smješten u drugom objektu (prije nego što je izmješten u zgradu Suda za prekršaje) on bio komandant zatvora, a da je njegov zamjenik bio Sreten Lazarević, nakon čega je dodao “ ja nisam bio komandant, ali kao jedini aktivni policajac imao sam nešto veću odgovornost od rezervnih policajaca koji su obavljali dužnost stražara u zatvoru. Kada bih bio odsutan, ovlaštenje da rukovodi zatvorom davao sam Sretenu Lazareviću“.[
111. Iako se navedena izjava Vukovića prema tvrdnjama odbrane odnosila na prva dva zatvorska objekta, a to su bili Tehnički školski centar u Karakaju i Ekonomija, nakon ponovnog preslušavanja iskaza svjedoka Vukovića apelaciono vijeće je na osnovu istog, a imajući u vidu i iskaze svjedoka koji su bili zatvoreni, utvrdilo da je komandna hijerarhija ostala nepromijenjena i nakon što su zarobljenici prebačeni u Sud za prekršaje, a zatim i u zgradu uprave DP“Novi izvor“, odnosno da se radilo o premještanju kompletnog zatvora kao institucije: kako zarobljenih, tako i osoblja. Riječ je dakle samo o promjeni lokaliteta zatvora – fizičkom premještanju svih iz jednog u drugi objekat, dok je sve drugo ostalo isto, pa i stražarska i komandna struktura zatvora.
112. U vezi sa pitanjem komandne pozicije Lazarevića i njegove odgovornosti za radnje i propuste stražara izvedeni su i dokazi na osnovu indicija. Izvjestan broj svjedoka, bivših zarobljenika, u svojim iskazima su naveli kako vjeruju da je optuženi bio odgovorna osoba na osnovu njegovih postupaka u zatvorima. Tako na primjer, svjedok Nuriya Nuhanović navodi da je optuženi nosio pištolj, dok su drugi stražari nosili puške.²⁵ Svjedok Alija Buljabašić misli da je optuženi bio odgovorna osoba u zatvoru jer ga je po dolasku u zatvor odveo u jednu prostoriju, jer je određivao u koje zatvorske prostorije će zarobljenici biti odvođeni, jer je imao saznanja o tome ko će biti prebačen u drugi objekat.²⁶ Svjedok Admir Hadžiavdzić misli da je optuženi bio zamjenik upravitelja jer je jednom prilikom čuo kako optuženi govori stražarima da ga odvedu u drugu prostoriju, a ovu naredbu su stražari i izvršili.²⁷ Svjedok Ramis Smajlović u svom iskazu je naveo da za razliku

²⁴ Napominjemo da je svjedok Halilović, kojem ova lica nisu učinila ništa nažao za vrijeme njegovog zatočeništva, pozitivno govorio o Vukoviću i o optuženom; naveo je da niti jedan od njih dvojice nikada nije nudio bilo kojem zarobljeniku. Ovo je potvrđeno u Halilovićevom dnevniku, koji je uvršten kao dokaz

²⁵ Iskaz Nurije Nuhanovića od 19. 03. 2008.

²⁶ Iskaz Alije Buljabasića od 19. 03. 2008.

²⁷ Iskaz Admira Hadžiavdžića od 17. 04. 2008.

od ostalih stražara, Lazarević nije radio u večernjoj smjeni.²⁸ Ovi svjedoci nisu imali razloga da lažu i Sud njihove iskaze smatra vjerodostojnim.

113. Svjedok odbrane Dragan Petrović je takođe, pored ostalog svjedočio i o dužnostima koje je optuženi Lazarević imao u zatvoru. Petrović, koji je i sam obavljao dužnost stražara u zatvoru DP „Novi Izvor“, u svom iskazu je naveo da je Sredo Vuković bio upravitelj zatvora, a da je u njegovom odsustvu administrativne dužnosti preuzimao optuženi.²⁹ Tako Petrović u svom iskazu navodi da bi optuženi određivao zamjenu ukoliko bi neki od stražara izostao sa dužnosti; optuženi bi telefonski intervenisao ukoliko bi hrana za zarobljenike i stražare kasnila.³⁰
114. Napominjemo međutim, da je Dragan Petrović, kao i Sredo Vuković (na glavnom pretresu), tvrdio da optuženi nije imao funkciju zamjenika upravitelja zatvora, nego da je bio običan stražar, poput ostalih optuženih u ovom predmetu. Odbrana je također izvela dokaze prema kojima je Lazarević primao istu platu kao i ostali stražari), te tvrdila da ne postoji dokument kojim se optuženi imenuje za zamjenika upravitelja. Petrović je u svom iskazu naveo da zvanično Vuković nije imao zamjenika, da su svi stražari bili na istom nivou, kao i da optuženi nije imao nikakav uticaj na druge stražare, niti ih je mogao natjerati da urade bilo šta.³¹
115. Tvrdnja o nepostojanju pismenog dokumenta zaista stoji i tu činjenicu potvrđuje i svjedok Vuković Sredo. Što se tiče priloženih platnih lista, iako one automatski nisu i potvrda ko je stvarno vršio koju dužnost, a pogotovo ne ko je imao stvarnu vlast i kontrolu, valja ukazati da iz istih proizilazi da su na platnim spiskovima svi bili označeni kao stražari, pa čak i upravitelj Vuković Sredo, što još više umanjuje relevantnost tog dokaza.
116. Suprotno pismenoj izjavi koju je dao tužiocu, svjedok Vuković Sredo je u svom iskazu na glavnom pretresu pred prvostepenim vijećem, naveo da je on bio samo veza između policijske stanice i zatvora, a ne upravitelj zatvora, da ga optuženi nije mijenjao kada je bio odsutan van zatvora, kao i to da je rijetko obilazio zatvore. Vuković je u tom iskazu također naveo da mu tužilac nakon davanja iskaza, nije dao mogućnost da pročita izjavu datu u istrazi, te je osporio dio izjave koji se odnosio na poziciju Lazarevića i komandu zatvorom.
117. Tvrdnjama Petrovića i Vukovića da je optuženi bio sasvim običan stražar, kao i ostali, Sud nije povjerovao ocjenjujući da je njihov iskaz u tom dijelu bio motivisan željom da umanje krivičnu odgovornost prvooptuženog a eventualno i

---

²⁸ Iskaz Ramisa Smajlovića od 17. 04. 2008.

²⁹ Iskaz Dragana Petrovića od 12. 08. 2008.

³⁰ Iskaz Dragana Petrovića od 12. 08. 2008.

³¹ Iskaz Dragana Petrovića od 12. 08. 2008.

svoju. Ovom zaključku u prilog ide i činjenica da je Vuković ustvrdio da je bio samo „policijska veza“, mada su svjedoci i tužilaštva i odbrane u svojim iskazima naveli da je bio upravitelj zatvora, a što je i on lično rekao nekim od njih .

118. Iskaz Vukovića prema kojem je optuženi bio samo stražar u zatvoru u potpunoj je suprotnosti sa njegovom ranijom izjavom koju je dao pred tužiocem, 6. 12. 2005. godine, a prema kojoj su on i optuženi bili na pozicijama upravitelja i zamjenika upravitelja zatvora. Pojašnjenje koje je Vuković dao o ovome — da mu tužilac nije dozvolio pregledati izjavu — nije vjerodostojno, posebno jer izjava sadrži napomenu da svjedok ima pravo pregledati izjavu, ispod čega stoji njegov potpis. Nadalje, da je sa njegovom izjavom zaista na neki način manipulirano, čini se nevjerovatnim da bi se jedna takva manipulacija svela na samo tri rečenice. Iz tog razloga, a imajući u vidu da je svjedok Vuković i sam ukazivao na njegovu čestu odsutnost i druge obaveze, za koje vrijeme je neko morao biti prvi, odnosno neko ga je morao mjenjati bar u nekim poslovima i po povratku ga informisati, Sud poklanja veću vjeru izjavi koju je Vuković dao pred tužiocem u odnosu na njegov iskaz pred sudom. Tada, pred tužiocem, Vuković je i sam tvrdio da je „Sretno izabrao za zamjenika kao najstarijeg i najodgovornijeg, u koga je imao povjerenje“, što je i sasvim logično i primjereno datoj situaciji, te u skladu sa njegovom izjavom o premještanju kompletnog zatvora sa ranijih na nove lokacije (bez ikakvih promjena u strukturi komandovanja). Promjena iskaza na glavnom pretresu u vezi sa ulogom Lazarevića, po ocjeni vijeća, rezultat je želje da pomogne i pokuša umanjiti odgovornost prvooptuženog, svodeći ga na nivo potpuno običnog stražara.
119. Iz navedenih razloga, vijeće je dakle iskaze Vukovića i Petrovića prihvatilo u mjeri u kojoj su oni u saglasnosti sa iskazima svjedoka zatočenika, koji po ocjeni suda nisu imali stvarnog razloga da bilo koga terete više nego što je on stvarno činio i koji su prilikom svjedočenja ukazivali i na brojne pozitivne geste svih optuženih, pa i Lazarevića, iskazujući tako svoju objektivnost, zbog čega im je vijeće i povjerovalo.
120. Unatoč brojnim dokazima (iskazima svjedoka) da je Lazarević *de facto* bio zamjenik upravitelja (da to formalno nije bio, za vijeće nije bilo nikakve dileme, jer na tu dužnost formalno nikada nije bio postavljen, zvaničnim aktom nadležnog organa), dokaza koji govore u prilog zaključka da je imao i stvarnu - efektivnu kontrolu nad podređenim, gotovo da i nije bilo. Jedini dokaz u tom smislu je bila tvrdnja da je optuženi navodno naredio stražaru da iz zatvora izmjesti dvojicu zarobljenika, Ramisa Smajlovića i Admira Hadžiavića, jer su kod istih navodno pronađeni alati koji su im mogli omogućiti bijeg. Pomena o izdavanju takve naredbe međutim, uopšte i nema u izmjenjenoj optužnici, te ostaje nejasno da li se u konkretnom slučaju, ako je i bilo u tom smislu izgovorenih riječi od strane Lazarevića, radilo o naredbi ili sugestiji.

121. Osim tog i takvog dokaza, sudu nije prezentiran ni jedan drugi dokaz, a pogotovo ne pismeni akt koji bi upućivao na zaključak da je Lazarević imao efektivnu kontrolu nad ostalim stražarima, odnosno da je imao ovlasti da izdaje naređenja i osigura njihovo izvršenje, da primjenjuje disciplinske mjere prema stražarima, da unaprijeđuje i smjenjuje sa dužnosti sve one koji su pod njegovom komandom. Ako sve to uzmemo u obzir, proizilazi da je Lazarević u odsustvu Vukovića bio prvi, ali bez stvarne, efektivne vlasti i sa ovlašćenjima samo u segmentu obavljanja administrativnih poslova, obezbjeđenja hrane i rijetkih ljekarskih intervencija, o čemu je govorio i svjedok Petrović.
122. Imajući u vidu navedeni kvalitet dokaza prezentiranih od strane tužioca i odsustvo drugih direktnih dokaza koji bi ukazivali na postojanje stvarne moći i efektivne kontrole Lazarevića nad ostalim stražarima, te nasuprot tome iskaze svjedoka Petrovića i Vukovića u vezi sa ovlašćenjima Lazarevića, vijeće nije imalo druge mogućnosti nego da zaključi da Lazarević jeste de facto bio zamjenik upravitelja i prvi među stražarima u odsustvu Vukovića, ali bez stvarne moći u odnosu na njih i bez ovlašćenja koja je imao upravitelj. Stoga se Lazarević nije ni mogao smatrati odgovornim zato što je propustio kazniti ili pokrenuti disciplinski postupak protiv zatvorskih stražara za ono što su oni učinili.
123. Imajući u vidu navedeno, te nužnost poštovanja principa in dubio pro reo, vijeće nije imalo druge mogućnosti nego da zaključi da komandna odgovornost optuženog Lazarevića nije dokazana. Stoga je optuženi Lazarević oslobođen odgovornosti po tom osnovu.

Tačka 1.1.

124. Suprotno naprijed navedenom, apelaciono vijeće je analizom svih relevantnih dokaza nesumnjivo utvrdilo postojanje individualne odgovornosti optuženog Sretena Lazarevića za djela za koje se tereti tačkom 1.1. optužnice, na način da je sredinom maja 1992. godine u zgradi Suda za prekršaje, omogućio neidentifikovanoj osobi da teško pretuče zatvorenika Smajlović Ramisa, i to na način što se saglasio da se iz zatvoreničke prostorije dovede Smajlović Ramis, u prostoriju koju je on koristio kao stražar, gdje je neidentifikovana osoba u njegovoj prisutnosti teško pretukla Smajlović Ramisa policijskom palicom, a on to ni na kakav način nije spriječio, iako mu je to bila dužnost. Dakle, tokom postupka, utvrđeno je van razumne sumnje, da je zatvorenik Ramis Smajlović teško pretučen od strane neidentifikovane osobe u prisustvu optuženog Sretena Lazarevića, a koje

radnje su pravno kvalifikovane kao nečovječno postupanje iz člana 173. tačka c) KZ BiH .

125. Ključni svjedok za ovu tačku optuženja, ujedno i direktna žrtva jeste Smajlović Ramis, koji je na dosljedan i pouzdan način opisao dešavanja te kritične prilike. Prema njegovom svjedočenju, a koje vijeće prihvata istinitim, isti je nakon hapšenja 15.05.1992. godine, doveden u Sud za prekršaje, te smješten u jednu od prostorija. Istog dana, optuženi Mile Marković je otvorio vrata i svjedoka su pozvali u portirnicu, gdje je već bio optuženi Sreten Lazarević, kojeg je od ranije poznao kao kolegu iz „Drina transa“. Svjedok dalje navodi da mu je naredeno da stane uz zid okrenut licem prema zidu, nakon čega je čuo da je u prostoriju ušlo treće lice u maskirnoj uniformi koje ga je udaralo više puta policijskom palicom u predjelu vrata i ramena, od čega mu je vrat jako natekao, tako da se prema njegovim riječima „glava gotovo spcjila sa ramenima“. Nakon što je ta osoba završila sa zadavanjem udaraca, naredeno mu je da ostane okrenut licem prema zidu, dok osoba koja ga je tukla nije napustila prostoriju. Nakon premlaćivanja nije mu pružena ljekarska pomoć.

126. Svjedok je u sudnici prepoznao sve optužene. Vijeće je iskaz ovog svjedoka cijenilo vjerodostojnim i u cjelosti konzistentnim u pogledu bitnih činjeničnih detalja, obzirom da je svjedokov iskaz dat tokom istrage saglasan sa svime što je izjavio u toku glavnog pretresa vezano za navedeni događaj. Naime, svjedok je vrlo detaljno opisao slijed dešavanja i radnji premlaćivanja od strane NN lica, kao i ulogu optuženog Lazarevića te prilike, u smislu da je on svo vrijeme dok je premlaćivanje trajalo bio prisutan, uopšte ne reagujući niti poduzimajući bilo šta da to spriječi. Prilikom ocjene iskaza svjedoka Smalović Ramiza vjerodostojnim, sud je imao u vidu i to da je njegov iskaz potkrijepljen i iskazima drugih svjedoka: Alije Buljubašića, Fadila Smajlovića i Dragana Petrovića.

127. Tako je svjedok Fadil Smajlović afirmisao navode oštećenog Smajlovića, navodeći, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu, da je kritične prilike došao neki krupan momak i pitao ko radi u „Drina transu“. Prema svjedoku, nakon što se oštećeni javio, izveden je iz sobe, a u sobu se vratio poslije izvjesnog vremena sa vidnim ozljedama u predjelu vrata, te je svjedok zamolio optuženog Markovića da pokvasi peškir koji su stavili oštećenom na bolno mjesto. Svjedok je istakao da mu je Ramis kasnije rekao da je Sreten rekao tim ljudima da dođu po njega.

128. Svjedok Buljubašić je takođe pominjao događaj kada su po njegovom sjećanju Fadila Smajlovića izudarali drvenom palicom od sjekire, te onog kada je Smajlović Ramis, koji je inače radio u Drina transu, izveden od strane majora Pavlovića. Nakon izvjesnog vremena Smajlović se vratio i žalio se da ga je tukao

Sreten. Vijeće je iskaz ovog svjedoka cijenio kao potkrijepljujući dokaz imajući u vidu određena, po ocjeni vijeća, manje bitna odstupanja u odnosu na ono što je izjavio oštećeni Smajlović. Naime, oštećeni je izjavio da ga je kritične prilike pozvao Mile Marković, dok svjedok Buljubašić navodi da je oštećenog izveo major Pavlović. Međutim, po svim ostalim činjeničnim detaljima iznesenim od strane ovog svjedoka jasno je da se radi o istom događaju, te su ovakva manja odstupanja logična obzirom na okolnosti u kojima se sve dešavalo, svakodnevna premlaćivanja zatvorenika u kratkom vremenskom periodu, te samim tim traumatično iskustvo, kao i protok vremena od 16 godina.

129. Konačno, za utvrđivanje krivice optuženog nije ni relevantno ko je izveo oštećenog Smajlovića iz prostorije, već ono što je uslijedilo, odnosno da je optuženi to omogućio i sa tim se saglasio, a to je nanošenje teške patnje oštećenom od strane NN lica, iako mi je bila dužnost da, bez obzira da li bio običan stražar ili zamjenik upravitelja, spriječi svako nezakonito postupanje prema zatvoreniku i istog zaštititi od nasrtaja trećih lica, a ako to ne može sam, da traži pomoć i učini sve što je u njegovoj moći u cilju zaštite tjelesnog integriteta zatvorenika. Na takvu obavezu optuženog upućuje i iskaz vještaka Matijevića koji je veoma jasno i decidno govorio o obavezama stražara. Pri tome je vještak ukazao i na blizinu policijske stanice, mogućnost telefonskog poziva u pomoć, pa čak i neposrednog poziva, jer se radilo o objektima koji su praktično u dvorištu policijske stanice.
130. Ne postoji nikakva dvojba da su nanese povrede dosegle prag teške tjelesne i psihičke patnje kod oštećenog Smajlovića. Na vjerodostojnost iskaza oštećenog Smajlović Ramiza i ozbiljnost povreda, kako ih on opisuje, ukazuje i činjenica da je i optuženi Marković Mile, koji je vratio oštećenog u prostoriju, istom kasnije donio moker peškir, kako bi mu ublažio bolove koje je trpio uslijed zadobijenih povreda.
131. Odbrana je osporavala odgovornost optuženog Lazarevića za počinjenje predmetne krivičnopravne radnje, ističući da je oštećenog Smajlovića tuklo treće lice koje je nakon toga izašlo iz prostorije. U vezi s tim valja naglasiti da se upravo to tvrdilo i u optužnici i da je isto tvrdio i oštećeni (da je NN lice pretuklo oštećenog u prisustvu optuženog), zbog čega sam čin premlaćivanja Smajlović Ramiza prvooptuženom i nije stavljen na teret, nego saglašavanje sa takvim radnjama NN osobe i nevršenje obaveze fizičke zaštite zatvorenika, na koji način je omogućio nečovječno postupanje. Kod tako koncipirane optužnice, sa aspekta ocjene ponašanja i propusta prvooptuženog, irelevantno je ko je to NN lice koje je pretuklo Smajlovića (major Pavlović, njegov pratilac ili neko treće lice), kao i to odakle mu policijska palica (izmjenjenom optužnicom se nije ni tvrdilo da ju je optuženi dao NN osobi).

132. Međutim, nasuprot stavu odbrane, apelaciono vijeće nalazi da je premlaćivanje oštećenog bio ne samo nezakonit i samovoljan čin trećeg NN lica, nego i izraz volje optuženog Lazarevića, koji nije tukao Smajlovića, ali je omogućio NN licu da ono to uradi na način što se kao lice koje je odgovorno ne samo da spriječi bježanje zatvorenika, nego i da zaštiti njihov fizički i svaki drugi integritet od bilo kakvih nasrtaja spolja i protivpravnog postupanja trećih lica, saglasio da se Smajlović dovede iz zatvoreničke prostorije i izloži napadu NN lica. Umjesto da spriječi premlaćivanje, on je čak cijelo vrijeme bio prisutan istom, ne čineći apsolutno ništa kako bi zaustavio NN lice u premlaćivanju, a što je bio dužan. Na taj način optuženi je u izvršenju konkretne krivično-pravne radnje postupao u svojstvu saizvršioca, dajući svojim saglašavanjem i nečinjenjem onoga što mu je bila dužnost, odlučujući doprinos nečovječnom postupanju prema zatvoreniku Smajlović Ramisu, odnosno učinjenju krivičnog djela iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH. Pri tome je po ocjeni vijeća optuženi bio u potpunosti svjestan svog zajedničkog djelovanja sa tim NN licem i htio izvršenje djela. On je znao i bio svjestan da to NN lice bez njegovog djelovanja, ni u kom slučaju ne bi moglo prići zatvoreniku i izvršiti djelo, što znači da je bio svjestan da se radi o njihovom zajedničkom djelu, bez obzira što nikakvog prethodnog, formalnog dogovora o tome nije bilo. U odnosu na posljedicu radnji preduzetih od strane NN lica, optuženi je bio svjestan mogućnosti nastupanja zabranjene posljedice (sve je neposredno i gledao), ali je pristao na njeno nastupanje. Na strani optuženog je dakle postojala svijest i volja za izvršenje krivičnog djela iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 29. KZBiH.

Tačka 1.2.

133. Nakon ponovne reprodukcije iskaza saslušanih svjedoka i ocjene provedenih dokaza, apelaciono vijeće je utvrdilo da je optuženi Sreten Lazarević počinio i djelo za koje se tereti u tački 1.2. optužnice, i to na način da je u junu 1992. godine u zgradi DP „Novi Izvor“, došao u zatvoreničku prostoriju i upitao zatvorenike ko je od njih iz Bratunca, pa kada se javio Omerović Sejfo, izveo ga iz prostorije i predao ga grupi neidentifikovanih osoba, čime im je omogućio da prema Omerović Sejfi nečovječno postupaju, jer su ga ovi odveli u obližnju garažu gdje su ga pretukli, nanoseći mu time tešku tjelesnu patnju, a potom ga ubacili u gepek vozila sa kojim su prethodno došli i odvezli se u nepoznatom pravcu, od kada se Omerović Sejfi gubi svaki trag.

134. Zaključak o odgovornosti optuženog Sretena Lazarevića za navedeni događaj proizilazi prije svega iz iskaza svjedoka Ahmeta Omerovića, ali i Mirsada Omerovića i Ramisa Smajlovića, te Alije Buljubašića, Jusufa Omerovića, Fadila Smajlovića, koji su takođe svjedočili o odvođenju i teškom premlaćivanju Sejfe Omerovića.

135. Za ovo vijeće je nesumnjivo da se inkriminirani događaj uistinu i desio, te da se oštećeni Omerović Sejfo od tog momenta pa do danas vodi kao nestalo lice, što zaista upućuje na zaključak da je tada ili kasnije ubijen. Međutim, ono što je bilo sporno, a na šta je ukazano ukidnim rješenjem, jeste pitanje pouzdanosti svjedočenja Ahmeta Omerovića, koji je bio očevidac kompletnog događaja i jedini opisao kompletan događaj, a na čijem se iskazu temeljila krivica optuženog Lazarevića.
136. Naime, svi svjedoci koji su svjedočili o teškom premlaćivanju Sejfe Omerovića su saglasno tvrdili da se u junu 1992. godine nakon pitanja „Ko je iz Bratunca“, javio Sejfo Omerović (mada većina govori o momentu izvođenja po čuvenju, dok je jedini očevidac Omerović Ahmet), nakon čega je izveden iz prostorije u kojoj je držan zajedno sa ostalim zatvorenicima, te predat grupi neidentifikovanih lica, koji su oštećenog odveli u garažu preko puta zatvora zgrade DP „Novi izvor“.
137. Tako svjedok Smajlović Ramis ističe da je među zatvorenicima bio i jedan čovjek iz Bratunca, kojeg su odveli u garažu i tu ga mučili. Nakon toga je ubačen u žučkasti Mercedes i odvezen, kojom prilikom je on vidio njegove noge u gepeku. Svjedok Buljubašić je izjavio da se nakon što je oštećeni izveden (koji čin on lično nije vidio), iz garaže čulo jaukanje, vrištanje, a poslije izvjesnog vremena su kroz prozor vidjeli da su ga vojnici ubacili u gepek žuto-zelenog Mercedesa.
138. Svi svjedoci-zatvorenici, koji su posmatrali događaj sa zatvorskih prozora, saglasno tvrde da je grupa neidentifikovanih lica više puta nogama udarila žrtvu ispred garaže, prije nego što je uveden unutra. Svjedoci su zapazili i da su ovi muškarci nosili crnu odjeću i crne kape na glavama. Premlaćivanje Sejfe Omerovića se prema njihovim riječima nastavilo i unutar garaže, jer su jasno mogli čuti zvuk udaraca kao i „krike, povike i jauke“ žrtve. Nadalje, svjedoci se slažu da su nakon izvjesnog vremena krici prestali, te je Sejfino „beživotno“ tijelo ubačeno u gepek Mercedesa i odvezeno u nepoznatom pravcu, od kada se Sejfi Omeroviću gubi svaki trag.
139. Svjedok Omerović Ahmet je jedini tvrdio da je oštećenog Omerović Sejfu iz zatvorske prostorije izveo optuženi Lazarević Sreten, rekavši mu da treba da side „dole da da izjavu“. Prema svjedoku Omerović Ahmetu, Sejfo je odmah ustao i krenuo, da bi zatim bio odveden u garažu od strane trojice nepoznatih ljudi u crnim odjelima i sa crnim kapama, gdje je tučen. Sve navedeno Omerović Ahmet je lično vidio, a nakon što su čuli vrisak, svi zatvorenici su virili kroz staklo na zatvoreničkoj prostoriji, kroz koje su svi naizmjenično gledali. Svjedok dalje dodaje da su ta trojica otišla i vratili se nakon pola sata-sat, te Sejfu ubacili u gepek auta i odvezli.

140. Po ocjeni ovog vijeća, svjedok Omerović Ahmet je na dosljedan i ubjedljiv način svjedočio o svim detaljima kritičnog događaja, a njegove navode o ulozi optuženog Lazarević Sretena te prilike, potkrijepio je i svjedok Omerović Mirsad koji je ustvrdio da je kritičnog dana on bio na radu na Ekonomiji, a da su po povratku sa rada „*svi šutali, a otac (Omerović Ahmet) je ispričao kako je Sejf mučen u garaži i ubijen*“, dodajući „da ga je izveo Sreten“. Takva tvrdnja je u potpunosti komplementarna i sa kategoričkom tvrdnjom Omerović Mirsada da je tog dana, „kada su se vraćali sa rada, Sreten bio na dužnosti stražara“.
141. Odbrana prvooptuženog je tokom cijelog postupka osporavala kredibilitet svjedoka Omerović Ahmeta, tvrdeći da isti nije poznao Lazarević Sretena, te naglašavala da je svjedok Omerović Jusuf potvrdio da u konkretnu inkriminaciju nisu bili umiješani stražari, zbog čega se slijedom toga, prema tvrdnjama odbrane, na njegovom iskazu ne može zasnovati osuđujuća odluka.
142. Upravo iz svih navedenih okolnosti, Vijeće je analizi predmetnog iskaza prišlo kritički i sa krajnjim oprezom, podvragavjući ga kontroli ostalih dokaza, u konkretnom dovodeći ga u vezu sa svjedočenjima ostalih svjedoka. Pa tako, vijeće nedvojbeno zaključuje da se isti u svim ključnim detaljima poklapa sa ostalim svjedočenjima, te dodatno sadrži i ključnu činjenicu-da je oštećenog Omerovića izveo upravo optuženi Lazarević. Svjedočenje Omerović Ahmeta ima po ocjeni vijeća, sve potrebne odlike vjerodostojnog iskaza, i to: istinitost, objektivnost, jasnost, određenost i potpunost. Svjedok je na pouzdan način iznio ono što je stvarno vidio, izričito se ograđujući od situacija u kojima nije bio očevidac, što ukazuje na njegovu istinoljubivost i odsustvo motiva da bilo koga neosnovano optuži.
143. Imajući u vidu sve što je navedeno, te činjenicu da Omerović Ahmet, lično i nije žrtva ove inkriminacije, što još više ide u prilog zaključka o njegovoj objektivnosti i nezainteresovanosti da bilo koga neosnovano optužuje, Vijeće nije imalo razloga da ne povjeruje ovom svjedoku. Ovo tim više što se on u momentu izvođenja Omerović Sejfe nalazio u neposrednoj blizini, što ga je i od ranije poznao i u prostoriji u kojoj su bili, bio u položaju da je mogao jasno vidjeti ko ga izvodi kritične prilike iz prostorije, dok je optuženog Lazarevića upoznao kroz boravak u zatvoru, kao i većina ostalih zatvorenika. Uz to, ostali svjedoci, pa i oni na koje se odbrana poziva su svjedočili o kasnijem toku istog događaja, odnosno o onome što su vidjeli kroz prozorsko staklo, a što se dešavalo u dvorištu, pred garažom i u garaži.
144. Odbrana se po ocjeni vijeća, prilikom osporavanja vjerodostojnosti svjedoka Omerović Ahmeta, neosnovano pozivala i na iskaz svjedoka Omerović Jusufa. Vijeće zaključuje da navodi ovog svjedoka na predmetnu okolnost nisu u suprotnosti

sa iskazom svjedoka Omerović Ahmeta. Naime, svjedok Omerović Jusuf je izjavio da su jedne nedjelje došla četvorica sa Mercedesom i izveli Omerović Sejfu. Zatim dodaje da su oni (mислеći na zatvorenike) vidjeli kroz prozor , sa udaljenosti od oko 15ak m, kako su ga ubili i stavili u gepek, zaključujući „ *da u ovo nisu bili upetijani stražari*“. Dakle, ono o čemu govori svjedok Omerović Jusuf odnosi se na momenat dešavanja izvan zgrade, kada NN lica već vode oštećenog prema garaži. Kako tamo zaista nije ni bio niko od stražara, pa ni optuženi Sreten Lazarević, sasvim je logična percepcija zatvorenika koji to promatraju, među kojima je bio i svjedok Omerović Jusuf, da stražari nisu imali ništa sa tim premlaćivanjem. To međutim i nije u suprotnosti sa tvrdnjama svjedoka Omerović Ahmeta u vezi sa onim šta se dešavalo prije dolaska do garaže i o ulozi prvooptuženog do tada (on nije ni tvrdio da je Sreten ili bilo koji drugi stražar tukao Omerović Sejfu), čemu je jedini očevidac bio upravo on - svjedok Omerović Ahmet, a o čemu se Omerović Jusuf uopšte nije ni izjašnjavao.

145. Dakle, sve kontrolne okolnosti su potvrdile istinitost osporavanog iskaza svjedoka Omerović Ahmeta, zbog čega je isti i prihvaćen, te na osnovu njega i ostalih, već pomenutih dokaza, potkrepljujuće naravi, izveden nesumnjiv zaključak o ulozi i odgovornosti optuženog Lazarevića.

146. Na osnovu navedenih dokaza apalaciono vijeće je van svake razumne sumnje utvrdilo da je optuženi opisanim radnjama-izvođenjem Omerović Sejfe kao oštećenog i predavanjem istog NN licima, omogućio istima da nečovječno postupaju prema oštećenom, što je postupanje potpuno suprotno dužnostima koje je imao bilo kao *de facto* zamjenik upravnika, bilo kao stražar. Optuženom, prema svim okolnostima, nije moglo biti nepoznato šta će uslijediti nakon predaje i odvođenja Omerovića i što se sve može desiti sa oštećenim Omerovićem nakon što ga je on predao dotičnim licima. Naime, on je dobro znao da se ne radi o ovlaštenim licima koja traže Omerovića radi zakonitog ispitivanja (u skladu sa zakonom propisanom procedurom), nego sasvim drugoj vrsti ispitivanja (mučenja).

147. Po ocjeni vijeća, prvooptuženi je ta lica iz više razloga mogao vrlo lako identifikovati kao sumnjiva lica, odnosno neovlaštena lica. To je prije svega način na koji su bili obučeni koji je bio uobičajen za paravojne jedinice, a ne ovlaštene inspektore. Nadalje, on je kao zreo i prosječno obrazovan čovjek, te kao rezervni policajac, znao da se zakonito ispitivanje ne obavlja u garaži, već u prostoriji/kancelariji namijenjenoj za takve svrhe, u prisustvu zapisničara i uz vođenje zapisnika. Uz to, inkriminisano vrijeme je mjesec juni 1992. godine, kada su se premlaćivanja i nečovječna postupanja od strane pripadnika paravojnih formacija dešavala veoma često i bila opštepoznata stvar (i odbrana je ukazivala na probleme sa paravojnim jedinicama i njihovo nasilje), te je bilo više nego jasno šta

slijedi nakon predaje zatvorenika u ruke takvih NN lica i kako se sve to može završiti. Konačno, optuženi Lazarević je još na putu do garaže mogao vidjeti da su ta NN lica već tada počela udarati oštećenog, kao i to da se premlaćivanje nastavilo i u garaži, uz jauke i vrisku, što su svi prisutni u zatvoru čuli, te je mogao i optuženi, da bi na koncu beživotno tijelo oštećenog bilo ubačeno u gepek i odveženo.

148. Na osnovu izvedenih dokaza, vijeće zaključuje, da je stepen zlostavljanja koje je Sejfo Omerović trpio, imalo za cilj da prouzrokuje, i jeste prouzrokovalo tešku tjelesnu i duševnu bol i patnju.

149. Dakle, kritične prilike, kada su u zatvor došla neidentifikovana lica-pripadnici paravojne formacije i zatražili da im se preda lice iz Bratunca, optuženi je bio svjestan, da će to lice biti izloženo maltretiranju, ali se i pored toga saglasio s tim, te preduzeo konkretne radnje kojima je jasno iskazao volju da učestvuje u tom događaju, odnosno da na odlučujući način doprinese realizaciji zločinačkog plana NN lica. Objektivni doprinos prvooptuženog radnji izvršenja djela se sastojao u tome što je optuženi prozvao lice iz Bratunca, istog izveo i predao neidentifikovanim licima i na taj način tim licima omogućio da ga zlostavljaju i prema njemu nečovječno postupaju. u obližnjoj garaži, što su oni i učinili, a što je on kao stražar, a pogotovo kao de facto zamjenik upravnika, bio dužan spriječiti i zaštititi tjelesni i svaki drugi integritet zavorenika. U svakom slučaju, da se kritične prilike optuženi nije saglasio da preda Omerović Sejfu neidentifikovanim licima i da je vršio svoju dužnost, ne bi ni došlo do izvršenja djela onako kako je i planirano, odnosno da je u toku izvršenja djela sam spriječio maltretiranje oštećenog ili pozvao u pomoć pripadnike policijske stanice, što je bio dužan učiniti.

150. Da je optuženi Lazarević kritične prilike postupao suprotno dužnostima stražara i da je htjeo izvršenje djela, govori i činjenica da o događaju koji je imao tako teške posljedice, a koji je on bio dužan spriječiti, čak nije obavijestio ni komandira zatvora (što je potvrdio i svjedok odbrane Sredo Vuković), iako je znao da kao dežurni stražar tog istog dana, nakon izvođenja, nije vratio oštećenog u prostoriju iz koje ga je prethodno izveo

151. Iz navedenog proizilazi da je optuženi Lazarević u počinjenju predmetne inkriminacije postupao u svojstvu saizvršioca, na način što je kroz izvođenje i predaju zatvorenika Omerović Sejfe omogućio NN licima njegovo premlaćivanje i nečovječno postupanje, iako mu je bila dužnost da ga zaštititi od istih, dajući tako odlučujući doprinos u izvršenju krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 173 stav 1 tačka c KZ BiH, pri čemu je bio svjestan djela i htio njegovo učinjenje - nanošenje teških tjelesnih patnji oštećenom Omeroviću tj. nečovječno postupanje prema njemu.

Tačka I.3. Sreten Lazarević i tačka II.1. Marković Mile (oslobađajući dio)

152. Tužilaštvo je predmetnim tačkama optuženja teretilo optužene Lazarević Sretena i Marković Mileta da su u julu 1992. godine nečovječno postupali prema zatvoreniku Nuhanović Nuriji na način da su ga skupa pretukli, nanoseću mu teške tjelesne patnje, usljed čega je isti izgubio svijest.
153. Jedini direktni svjedok na ovu okolnost bio je oštećeni Nuhanović Nurija koji je izjavio da je nakon hapšenja dana 19.07.1992. godine, u zgradi Novog Izvora bio premlaćen od strane stražara, u prostoriji u kojoj oni borave. Kritične prilike je, po navodima svjedoka, došao Sreten sa stražarima Miletom, Slobodanom (svjedok misli da je bio još jedan po imenu Dragan), te su njega i još trojicu zatvorenika odveli u sobu gdje inače borave stražari³². Zatim su im naredili da stanu uz zid i stave ruke na njega. Kako mu lice nije bilo prislonjeno potpuno uza zid, mogao je vidjeti osobu koja mu je zadala udarac sa desne strane u predjelu boka. To je prema iskazu Nuhanovića, bila osoba po imenu Mile, koji je prije sukoba bio konobar.
154. Svjedok Nuhanović Nurija takode tvrdi da je mogao primjetiti da je „Sreten tukao jednog od trojice zatvorenika pendrekom dok ga nije oborio“. Ovo je mogao vidjeti, iako je bio okrenut prema zidu, jer se to dešavalo sa njegove lijeve strane. „Nakon što je Mehmedalija pao, Sreten se okrenuo prema njemu (svjedoku Nuhanoviću) i počeo ga udarati, te se i on nedugo potom onesvijestio. Kada se osvijestio bio je na drugoj strani prostorije „ležeći „a krv mu je curila, ne zna da li na nos ili usta“.
155. Pored oštećenog Nuhanovića, o navedenom događaju je svjedočio još jedino svjedok Ramis Smajlović, koji je potvrdio da je Nuhanović Nurija jedne prilike izveden i pretučen, ali da je je po povratku, na njegov upit „ko ga je tukao?“, Nurija rekao da ne zna, da bi kasnije pokazao svjedoku očima na Sretena, na taj način povezavši ime i počinioca. (Svjedok Smajlović je u to vrijeme dobro poznao optuženog Lazarevića, kao kolegu iz istog preduzeća.)
156. Odbrana oba optužena je osporavala kredibilitet svjedoka-oštećenog Nuhanovića, zbog nedosljednosti i razlika između iskaza datih u toku istrage i na glavnom pretresu, dok se branilac optuženog Markovića u prilog nevinosti svog

---

³² Svjedok u iskazu navodi Nuhanović Fethiju, Nuhanović Mehmedaliju i Ibrahimović Ramu, međutim, obzirom da ovi zatvorenici nisu obuhvaćeni optužnicom, to se Vijeće nije ni bavilo razmatranjem krivice optuženih u odnosu na navodno premlaćivanje istih.

branjenika pozivao na svjedočenja mnogobrojnih, drugih svjedoka, kako odbrane, tako i optužbe.

157. Ovo vijeće je detaljnom analizom svih ponuđenih dokaza na ovu činjeničnu okolnost, izvelo nesumnjiv zaključak o krivici optuženog Lazarevića za počinjenje predmetne inkriminacije na način kako je to svjedok-oštećeni Nuhanović Nurija opisao. Imajući u vidu iskaz svjedoka Smajlović Ramisa, Vijeće nije imalo dileme u pogledu dijela svjedokovog iskaza koji se odnosi na premlaćivanje od strane optuženog Lazarevića, dok takav zaključak nije moglo izvesti i u pogledu krivice optuženog Markovića. Međutim, ne radi se o neprincipijelnoj primjeni dvostrukih standarda u smislu da se iskazu svjedoka u jednom dijelu vjeruje, a u drugom ne, već o (ne)postojanju drugih potkrijepljujućih dokaza da bi se nečija krivica zasnovala na dijelu iskaza samo jednog svjedoka koji u tom dijelu nije bio dovoljno siguran. Obzirom da se radilo samo o jednom svjedoku-direktnoj žrtvi, to je za zasnivanje krivice optuženih bilo potrebno da njegov iskaz bude dovoljno jasan i uvjerljiv, te potkrijepljen bar posrednim dokazima, što je postignuto u pogledu optuženog Lazarevića, ali ne i Markovića.
158. Temeljem iskaza oštećenog Nuhanovića i posrednog svjedoka Ramisa Smajlovića, kao potkrijepljujućeg dokaza, apelaciono vijeće je nesumnjivo utvrdilo da je optuženi Sreten Lazarević kritične prilike uistinu premlatio oštećenog nanoseći mu teške patnje. U tom smislu od presudnog značaja su bili navodi svjedoka Smajlovića da oštećeni jeste bio pretučen, obzirom da je odbrana i to osporavala, te da mu je neposredno nakon premlaćivanja pokazao na optuženog Sretena kao počinioca predmetne inkriminacije. Takav način izjašnjavanja je sasvim primjeren datoj situaciji i u skladu sa izjavom Smajlovića datoj u istrazi- da je on „obzirom da je poznavao stražare, dogovorio sa ljudima da nakon situacija premlaćivanja pogledom pokažu ko ih je tukao.“
159. Tačno je dakle da postoje određene nedosljednosti u iskazima oštećenog Nuhanovića, koje je on davao u različitim fazama postupka. Naime, oštećeni zaista u izjavi datoj Tužilaštvu BiH od 24.05.2007. godine nije označio Lazarevića kao izvršioca, ali je navedeno obrazložio riječima da ga o tome niko nije ni pitao i da na glavnom pretresu daje „glavnu izjavu“, što je sasvim i prirodan i logičan postupak svjedoka u datim okolnostima (česta je pojava da svjedoci zaista pričaju samo o onome što su pitani, iako imaju i mnogo drugih saznanja, ali ne nalaze za shodno da ih iznose ukoliko im se ne postavi direktno pitanje u vezi s tim). Vijeće je, imajući u vidu već pomenuti standard po kojem *nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače same po sebi da sudsko vijeće koje postupira razložno, to svjedočer je mora odbaciti kao nepouzdanu*, utvrdilo da navedene nedosljednosti nisu od presudnog značaja i da ne mogu biti cijenjene kao odlučne razlike.

160. Pri tome je vijeće imalo u vidu i činjenicu da je svjedok i u spornoj izjavi u istrazi rekao da je Sreten prethodno tukao jednog od trojice zatvorenika, koji su odvedeni sa njim. Dakle, svjedok je i tada spominjao Lazarević Sretenu i identifikovao ga kao učesnika u premlaćivanja, ne konkretizujući radnju udaranja njega lično, ali je nakon toga, što je i uobičajeno kod svjedočenja o događajima koji su se davno desili, počeo „vraćati film“ i analizirati spornu situaciju, osvježavajući pamćenje u pogledu detalja. U prilog ovome idu i navodi da je nekoliko dana kasnije, Sreten pitao Nuriju i druge da li žele da idu vani da rade, te se obratio oštećenom riječima „Što se desilo, desilo se!“, a što optuženi sigurno ne bi govorio da zaista nije učestvovao u tom događaju (premlaćivanju). Naprotiv, ovakvo obraćanje zvučalo je kao indirektno kajanje i izvinjenje svjedoku Nuhanoviću, za šta sigurno ne bi imao razloga da i sam nije bio učesnik premlaćivanja.
161. Navedeno obraćanje optuženog oštećenom Nuhanoviću i pomenuti zaključak vijeća, potkrijepljuje i tvrdnja oštećenog da je „samo taj put bio tučen i nikad više“, što jasno ukazuje na cilj izgovorenih riječi Lazarevića (izraz kajanja i izvinjenja). Takva tvrdnja Nuhanovića takođe ukazuje i na njegovu iskrenost i nezainteresiranost da po svaku cijenu označi prvooptuženog kao lice koje ga je tuklo, a da za to nije imao stvarnog razloga u stvarnom događaju.
162. Po ocjeni apelacionog vijeća, u iskazu svjedoka Nuhanović Nurije nema nedosljednosti u iskazima u pogledu dvije najbitnije stvari: onoga što mu se desilo i uloge i djelovanja optuženog Lazarevića, zbog čega ga je sud ocijenio uvjerljivim i potkrijepljenim drugim dokazima izvedenim na ovu okolnost. Stoga je sud, isključujući svaku razumnu sumnju utvrdio da je optuženi Lazarević počinio i krivično djelo navedeno u tački I.3. izreke ove presude, na način i vrijeme opisan u istoj.
163. Pri tome je vijeće zaključilo da je premlaćivanje koje je Nurija Nuhanović pretrpio, imalo za cilj da mu prouzrokuje, i jeste prouzrokovalo, tešku tjelesnu patnju, što je bilo očigledno na osnovu tjelesnih povreda koje je zadobio tog dana, a to je bio i jedini dan kada je Nuhanović pretučen u „Novom izvoru“. Za ovakvu ocjenu vijeća nisu bili neophodni nalazi koje je oštećeni predočio, a koje je odbrana osporavala. Ovo iz razloga što je vijeće i bez ocjene istih imalo dovoljno drugih dokaza da donese ovakav zaključak, pri čemu od bitnog značaja nije bilo trajnost patnji, niti dugoročne posljedice istih. U prilog navedenom ide i zaključak presude Haškog Tribunala - „Patnje koje dotična radnja nanosi žrtvi ne moraju biti trajne, dovoljno je da su stvarne i ozbiljne”³³, što je u konkretnom bio slučaj (gubitak svijesti od nanesenih udaraca).

---

³³ Vidjeti predmet *Krnčjelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 131.

164. U tom smislu, izjava svjedoka optužbe Ibrahimović Ismeta da je neposredno nakon izlaska iz logora Nuriya došao u Njemačku i da mu je svjedok našao zaposlenje kod svog bratića, gdje je radio oko godinu dana i da se tom prilikom oštećeni nije žalio na bolove ili nesposobnost za rad, nema odlučujući značaj u ocjeni da se predmetno premlaćivanje desilo. Vrlo vjerovatno je da oštećeni Nuhanović, i pod pretpostavkom da su navodi svjedoka Ibrahimovića u cjelosti tačni, neposredno nakon izlaska iz logora htio iz svijesti potisnuti sve što mu se predhodno dogodilo i nastaviti normalan život, a jedan od načina za to je bio da to uopće ne spominje ili pak, ako i mora spomenuti, da uopće ne ulazi u detalje. Ovakva psihička stanja su tipična za brojne, neposredne žrtve stradanja.
165. Po ocjeni apelacionog vijaća, počinitelj ovog teškog premlaćivanja Sreten Lazarević je postupao sa direktnim umišljajem, jer je svojim ponašanjem, odnosno premlaćivanjem osobe do stanja gubitka svijesti, iako je imao zadatak da takvu osobu štiti od fizičkog nasrtaja bilo koga, bio svjestan nastupanja zabranjene posljedice ali je, ipak htio njeno nastupanje, čime je počinio krivično djelo nečovječno postupanje iz člana 173. stav 1. tačka c).
166. Nasuprot ovakvom utvrđenju, Vijeće nije moglo van razumne sumnje izvesti zaključak i o krivici optuženog Mileta Markovića za bilo koji vid učešća u predmetnoj inkriminaciji.
167. Vijeće nije moglo pokloniti vjeru dijelu iskaza oštećenog Nuhanovića u kojem on tvrdi da ga je kritične prilike tukao i optuženi Marković, tako što mu je zadao udarac sa desne strane, nogom u predjelu boka. Takva tvrdnja Nuhanovića nije mogla biti prihvaćena iz razloga što oštećeni ovog optuženog nije označio kao izvršioca neposredno nakon kritičnog događaja, što će biti obrazloženo u nastavku, te što ne postoji niti jedan drugi, bar potkrijepljujući dokaz da je optuženi Marković počinio ovu inkriminaciju, kojim bi se potvrdile kasnije tvdnje Nuhanovića da ga je optuženi Marković udario nogom u predjelu boka.
168. Naime, oštećeni je kao jedini očevidac događaja, nakon što je nesporno pretučen, na upit svjedoka Smajlović Ramisa odgovorio da ne zna ko ga je tukao, da bi kasnije očima pokazao na Sretenu Lazarevića. Imajući u vidu da je oštećeni Nuhanović, kako i sam tvrdi, poznavao optuženog Markovića od ranije, kao konobara, nelogično je da i njega nije odmah označio kao počiniooca, ukoliko je to on stvarno bio, što njegov iskaz čini nesigurnim u tom dijelu. Ovo naravno nije značilo da je automatski izkaz svjedoka Nuhanovića u tom dijelu neistinit, već samo da nije dovoljno siguran, te u uz deficitarnost bilo kakvog drugog, potkrijepljujućeg dokaza nedovoljan da bi se samo na osnovu njega utvrdila krivica optuženog.

169. Pored navedenog, vijeće je, kada je riječ o učešću Markovića, imalo u vidu i iskaze svjedoka odbrane, prevashodno Halilović Mustafe, koji je vodio dnevnik o dešavanjima u zatvoru, a u kojem stoji bilješka da „*Mile-konobar n. je tukao*“, što je svjedok Halilović potvrdio i prilikom svjedočenja na glavnom pretresu, kada je dodao da mu „ni Nurija nije pričao da ga je Mile tukao.“ Takođe, svjedok Bošnjaković Ahmet je izjavio na glavnom pretresu da Mile nikada nije udarao Nuhanovića. Isto tako, mnogi svjedoci tužilaštva, među kojima Omerović Ahmet, Omerović Mirsad, Pezerović Samir, Hadžiavdzić Admir, su saglasni u tvrdnji da nisu čuli, niti vidjeli da je Mile ikoga tukao ili maltretirao, te da se prema svima korektno ponašao.
170. S obzirom na sve navedeno, Vijeće je zaključilo da u pogledu predmetne inkriminacije, izvedeni dokazi od strane tužilaštva po svom kvalitetu nemaju potrebnu snagu uvjerljivosti da bi Sud van razumne sumnje izveo zaključak da je optuženi Mile Marković počinio radnju koja mu se optužnicom stavlja na teret. Stoga je u konkretnom slučaju našlo opravdanim primjenu načela “*in dubio pro reo*” - pravila prema kome “sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva Sud riješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog (čl. 3. ZKP-a BiH). Navedeno znači da činjenice koje idu na štetu optuženom moraju biti utvrđene sa potpunom sigurnošću, odnosno “van razumne sumnje”, a ukoliko postoji sumnja u odnosu na te činjenice, a što se po ocjeni vijeća dogodilo u konkretnom slučaju, one se ne mogu uzeti kao utvrđene. Sa druge strane, donja premisa navedenog pravila glasi da činjenice koje idu u korist optuženog se uzimaju kao utvrđene čak i ako su samo vjerovatne.
171. Kako vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi učešće optuženog Markovića u navedenom premlaćivanju, to ga je u smislu odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH valjalo osloboditi optužbi za predmetnu krivičnopravnu radnju.

Tačka I.4. Sreten Lazarević i III.1. Slobodan Ostojić

172. Po ocjeni apelacionog vijaća, tužilac je tokom postupka, prezentiranim dokazima van razumne sumnje dokazao da su oba zatvorenika Ramis Smajlović i Admir Hadžiavdzić bili tešto pretučeni u „Novom izvoru“ od strane stražara u zatvoru, uključujući i optuženog Slobodana Ostojića, koji ih je i izveo iz zatvoreničke prostorije i odveo u drugu prostoriju, gdje su ih tukli, dok je Sreten Lazarević to posmatrao. Na osnovu izvedenih dokaza, vijeće je zaključilo da su se događaji navedeni u dispozitivu presude zaista desili, te da predstavljaju ratni zločin protiv civilnog stanovništva u skladu sa članom 173. stav 1. tačka c. u vezi sa članom 29. KZ BiH.

173. Mnogi svjedoci, uključujući Samira Pezerovića, Ramisa Smajlovića, Admira Hadživdića, Mustafu Halilovića i zaštićenog svjedoka A, svjedočili su o ovom događaju i svi potvrdili da se on uistinu i desio na način kako je to opisano u izreci presude.
174. Naime, a kako je to i sam oštećeni Hadživdić Admir izjavio, Ramisa i njega su pretukli zbog navodnog pokušaja bijega, te su ih, nakon što sporni “ključ” koji su trebali predati kao dokaz tog pokušaja, nije pronađen, odveli u veliku prostoriju preko puta. Tu im je naredeno da stanu licem okrenutim prema zidu, pri čemu je mogao primjetiti da su od stražara bili prisutni Sreten, Miloš, Mali i Veliki Dragan i Slobodan Ostojić. Udarali su ih policijskim palicama. Njega su konkretno udarali Dragan i Slobodan, koje je ovaj svjedok prepoznao u sudnici, ali nije mogao vidjeti ko je udarao Ramisa, dok je Sreten sve vrijeme bio prisutan u prostoriji ali ga nije udarao.
175. Prema iskazu Hadživdića, sve stražare je mogao jasno vidjeti, jer se u par navrata okretao prema njima, moleći ih da prestanu sa udarcima, tvrdeći pri tome da niko nije imao namjeru da bježi, na što su oni odgovarali psovka. Trajanje premlaćivanja mu se činilo kao vječnost, i svaki put kada bi pao, govorili bi mu da ustane, a kada više nije mogao ustati, udarali su ga nogama. Pokušao je par puta odglumiti da je pao u nesvijest, ali ga ni tada nisu prestali udarati. Ne sjeća se da li su sami prestali zbog toga što su se umorili ili je to neko naredio.
176. Svjedok Smajlović Ramis opisuje događaj na isti način. Ističe da je siguran da su ga tukli Mali Dragan i Slobodan, dok je Sreten sve vrijeme bio prisutan, ali nije reagovao ni na koji način, da bi spriječio ili zaustavio premlaćivanje. U vrijeme kada je pretučen, poznavao je samo Sretenu, a imena ostalih je saznao kasnije, u razgovoru sa ostalim zatvorenicima. Tom prilikom je udaran pendrekom po leđima i mišićima ispod koljena, ali ni jednom nije pao. Nije čuo da stražari nešto razgovaraju, osim što mu se čini da je u jednom trenutku Dragan Veliki rekao kako oni možda i nisu krivi.
177. Svjedok je Smajlović Ramis je takođe tvrdio da nije mogao vidjeti šta se dešava sa Admirom, ali zna da je udaran i da je bio sav modar, što je za ovo vijeće i logično, obzirom da u takvim okolnostima oštećeni u momentima dok ih tuku nemaju vremena gledati šta se dešava u ostalom dijelu prostorije, odnosno ko tuče i kako onog drugog.
178. Odbrana optuženog Lazarevića je osporavala kredibilitet svjedoka Smajlovića i istinitost njegovih navoda, dok je odbrana optuženog Ostojića ukazivala na protivječnosti između iskaza svjedoka, te kao glavni argument

iznosila tvrdnju da su optuženi tada zaista htjeli pobjeći, smatrajući da je ta okolnost od značaja za ocjenu postojanja elemenata krivičnog djela koje mu se stavlja na teret.

179. Međutim, Vijeće je u cjelosti povjerovalo navodima oštećenih-direktnih žrtava predmetnog premlaćivanja, nalazeći njihove iskaze jasnim, konciznim i u odlučnim dijelovima saglasnim. To što u datim trenucima nisu obraćali pažnju šta se dešava sa onim drugim i koji od stražara ga tuku, sasvim je logično za situaciju kada im se nanosi teška tjelesna patnja. Svaki od njih dvojice je nesumnjivo bio skoncentrisan na svoju muku i pod dejstvom velikog bola od zadatih udaraca, te sigurno u strahu za vlastiti život, pokušavajući uložiti krajnji napor da na bilo koji način izdejstvuju prestanak premlaćivanja.
180. Da se predmetna inkriminacija nesumnjivo dogodila potvrdio je i svjedok Nuhanović Nurija, koji je naveo da je jedne prilike u prostoriju ušao stražar Slobodan i tražio da se preda pajser i ključ, jer je navodno vidio da je neko od zatvorenika to unio. Tada je jasno postavio ultimatum i rekao da se navedene stvari samo izbace ispod rešetaka, te da se ne mora ni znati ko ih je uzeo. Svjedok Nuhanović u tom trenutku nije znao da li neko od zatvorenika zaista kod sebe ima tražene stvari.
181. Navedeno je potvrdio i zaštićeni svjedok A koji je bio prisutan u istoj sobi. Tvrdio je da je Admira i Ramisa upravo izveo stražar Slobodan, koji je prethodno dao ultimatum, a kasnije se vratio i rekao „*Ramise, Admire, niste donjeli, isteklo je vrijeme!*“, nakon čega ih je odveo u susjednu sobu. Upravo je taj stražar, nakon premlaćivanja, vratio Admira do prostorije gdje borave zatvorenici, vodeći ga ispod ruke, jer se Admir od zadobijenih udaraca nije mogao sam kretati. Ovaj svjedok također tvrdi da su povrede na Ramisu i Admiru bile veoma vidljive, a za vrijeme dok su ih tukli, mogao je čuti i udarce i jauke iz sobe u koju su odvedeni.
182. O ovome je svjedočio i Mustafa Halilović navodeći da je oštećene tukao Veliki Dragan sam, i to u prostoriji gdje su svi bili, pa i on - svjedok, govoreći im „Hoćete vi bježati“. Mustafa Halilović je takođe tvrdio da je prethodno jasno čuo Slobodana kako pita oštećene da li su htjeli bježati.
183. Vijeće je iskaz svjedoka Halilovića cijenilo u mjeri koliko je bilo potrebno da se dodatno potvrdi činjenica da su oštećeni bili premlaćeni, primjećujući da se ostali detalji ne poklapaju sa iskazima ostalih svjedoka, vjerovatno zbog toga što su se svjedoku pomiješali neki drugi slični događaji, pogotovo premlaćivanje Murata Kuduzovića.

184. Svjedok Samir Pezerović je također izjavio da je čuo da su Ramis i Admir bili pretučeni.
185. Dakle, Vijeće je na temelju svih navedenih iskaza nesumnjivo utvrdilo da su optuženi Lazarević i Ostojić počinili krivičnopravnu radnju detaljno opisanu u izreci presude. Pri tome se Vijeće nije upuštalo u razmatranje krivice optuženog Stanojevića koji se takođe pominje u iskazima oštećenih i svjedoka, iz razloga što Tužilaštvo istog nije ni teretilo za ovu inkriminaciju. Ono je to (Tužilaštvo) koje disponira optuženjem i odlučuje koga će optužiti, a koga ne. Nije u nadležnosti suda da se upušta u razloge zašto Tužilaštvo za isti događaj ne optužuje sve za koje svjedoci tvrde da su učestvovali u njemu ili samo neke od učesnika, ali se ni takva činjenica (da neko nije optužen) ne može smatrati dokazom nepostojanja kredibiliteta svjedoka, što odbrana neosnovano potencira.
186. Predmetno premlaćivanje je nesumnjivo izazvalo teške patnje, kako psihičke tako i fizičke oštećenih Smajlovića i Hadžiavdića. Svjedok Hadžiavdić je opisao da su po povratku u prostoriju on i Ramis bili „*crni od batina*“, pa su im ostali zatvorenici pomagali, tako što su im stavljali obloge. Posljedice ovog premlaćivanja je osjećao čak naredna tri dana, nije mogao sam otići ni do wc-a, jer nije mogao stajati na nogama, pa bi ga obično nosili do tamo. Čak su se u tom periodu i hranili uz pomoć ostalih zatvorenika, što sve veoma jasno govori da se zaista radilo o teškim patnjama Smajlovića i Hadžiavdića.
187. Po ocjeni vijeća, opravdanja za ovakvo premlaćivanje nije bilo, te je argumentacija odbrane da isto ne doseže stepen krivičnog djela, već eventualno prekoračenja službene dužnosti (obzirom na prethodni pokušaj bjekstva ova dva zatvorenika), apsolutno neprihvatljiva.
188. Naime, zatvaranje Admira i Ramisa je bilo nezakonito, što su oba optužena dobro znali, te ih se ne može okriviti da su čak i mislili da pobjegnu. Njihovo razmišljanje ili eventualno planiranje bijega je sasvim očekivano za postojeće okolnosti. Njihovo zatvaranje nije imalo nikakvog zakonitog osnova, bili su lišeni slobode i zlostavljani skupa sa ostalim zatvorenicima samo zato što su pripadali drugoj nacionalnoj skupini, te u svakodnevnom strahu za konačan ishod svog boravka. Uz to, ni u kom slučaju se nije ni radilo o upotrebi sile prilikom bili kakve akcije bijega, niti sile koja bi bila neophodna u cilju sprečavanja istog.
189. Odbrana je u cilju opravdavanja ovakvog postupanja stražara kao dokaz uložila izvod iz Pravilnika o načinu vršenja poslova službe javne bezbjednosti-objavljen 1977. godine, po kojem se prema riječima vještaka Mile Matijevića postupalo i tokom 1992. godine. Pri tome odbrana samu sebe dovodi u kontradikciju. Naime, kada se prethodno govorilo o odgovornosti stražara da zaštite

zatvorenike, odbrana je ukazivala na njihovo nepoznavanje Pravilnika i procedura, da bi se sada pozivala na odredbe istog tog Pravilnika .

190. Vještak Mile Matijević je analizirajući navedeni događaj upućivao na član 43. Pravilnika, koji govori o situacijama u kojima je opravdano upotrijebiti silu prema zatvorenicima. Međutim i on je kategoričan u tvrdnji da se kod pretresa i pronalaženja predmeta koji služe za bijeg, prvo upotrijebi fizička snaga, a kao zadnju mogućnost navodi upotrebu gumene palice. Pored toga, vještak je bio decidan u tvrdnji da je sredstvo prinude opravdano upotrijebiti samo dok traje stanje aktivnog ili pasivnog otpora, te izričito naglasio da policajac tom prilikom ne smije prekoračiti granicu opravdanosti primjene sile.
191. U vezi sa predmetnim navodima odbrane i primjenom Pravilnika, valja imati u vidu da su sva lica u zgradi Suda i Novog izvora, protivzakonito lišena slobode i zatvorena. Dakle, legitimnost u postupanju je narušena već na samom početku, a na nju se odbrana obazire samo u segmentu prava optuženih. Ako su stražari postupali u skladu sa Zakonom i Pravilnikom, kako je bilo moguće da su u tolikom broju situacija zanemarili svoju osnovnu dužnost, koju je vještak odbrane naglasio više puta tokom davanja iskaza, a odnosi se na bezbjednost zatvorenih lica, odnosno sprječavanje neovlaštenog ulaska nepoznatih lica u zatvor i maltretiranja zatvorenika, koje se gotovo svakodnevno dešavalo. Pored toga, čak i kada se primjenjuje sila, u situacijama predviđenim Pravilnikom, za vrijeme pružanja aktivnog ili pasivnog otpora, ista ne smije biti prekomjerna, niti smije predstavljati odmazdu ili kaznu za zatvorenike, koju bi stražari primjenjivali prema vlastitim aršinima. Stoga ubjedenje stražara o postojanju namjere bjekstva zatvorenika Smajlovića i Hadžiavdića, ni u kom slučaju nije moglo biti prihvaćeno kao opravdanje za počinjene inkriminacije.
192. Optuženi Sreten Lazarević i Ostojić Slobodan su u počinjenju radnji iz tačke 4 postupali kao saizvršioци. Ostojić Slobodan je bio neposredni izvršilac djela, ali je i optuženi Lazarević Sreten, dao odlučujući doprinos izvršenju istog. Njegov doprinos se sastojao u nečinjenju onoga što je bio dužan i prema Pravilniku na koji se pozivao – da zaštiti zatvorenika od bilo kakvog protivpravnog postupanja prema njemu, pa i fizičkih nasrtaja drugih lica, uključujući i stražare. Umjesto toga, on je cijelo vrijeme bio prisutan u istoj prostoriji, sve gledao i na taj način jasno podržavao protivpravne radnje drugih stražara. Sa prethodnim dovodenjem zatvorenika Smajlovića i Hadžiavdića, koje je mogao i bio dužan spriječiti, on se takode saglasio. Takvim postupcima, optuženi Lazarević je jasno iskazao da je premlaćivanje izraz i njegove volje i da je i on htio nastupanje štetnih posljedica, odnosno da je i on, kao i optuženi Ostojić u konkretnoj prilici postupao umišljajno čineći krivično djelo koje mu je stavljeno na teret.

Tačka I.5.

193. Vijeće međutim, nakon analize provedenih dokaza nije moglo van svake razumne sumnje utvrditi odgovornost optuženog Lazarevića i za inkriminaciju opisanu tačkom I.5. optužnice, odnosno I.1. oslobađajućeg dijela izreke presude.
194. Naime, optuženi se predmetnom tačkom optuženja teretio za više dešavanja, pri čemu je u nekima postupao kao direktni izvršilac na način da je sam otključavao vrata prostorija gdje su se nalazili zatočeni civili i puštao pripadnike paravojskih formacija da nečovječno postupaju prema zatvorenicima, dok se u drugim njegova odgovornost za počinjene inkriminacije izvodila iz komandne odgovornosti, na način da je dopuštao drugim stražarima da to nekažnjeno čine-omogućavao nečovječno postupanje od strane NN lica.
195. Za ovo vijeće je nesporno da su se predmetni događaji uistinu i desili, odnosno da su nepoznati vojnici više puta zlostavljali zatvorenike, te između ostalog i urezivali križeve na čela zatvorenika Memić Fahrudina, Skurlić Edina i Handžić Fadila, te seksualno zlostavljali neke od zatvorenika, tako što su zatvorenici bili primorani da jedni drugima stavljaju polni organ u usta, a među njima i Ramis Smajlović, koji je bio primoran da to čini sa nepoznatim zatvorenikom romske nacionalnosti.
196. Navedeno proizilazi iz iskaza svjedoka Memić Fahrudina, Smajlović Ramisa, Buljubašić Alije i Omerović Mirsada.
197. Tako se svjedok Smajlović Ramis sjeća da se događaj vezan za urezivanje križeva desio neutvrđenog dana u noćnim satima. U to vrijeme zatvorenici su već spavali, kada su u prostorije Novog izvora ušli pripadnici paravojske. Prvo su izveli Memić Fahrudina i Pedžić Kasima, koje su pretukli, a poslije toga dolazi izvjesni Saša sa nekom svojom grupom, u kojoj se nalazila i djevojka u maskirnom odijelu. Jedna od osoba iz grupe je sa sobom nosila nož, koji je bio specijalne izrade i veoma oštar na vrhu. Isti svjedok, koji je ujedno i oštećeni kod seksualnog zlostavljanja je takođe potvrdio, da su jedne prilike, vojnici koje je predvodio izvjesni Saša, došli u prostorije Novog izvora, te natjerali svjedoka i druge da se međusobno oralno zadovoljavaju. Svjedok je to morao činiti sa jednom osobom Romske nacionalnosti, dok je Fadil Handžić to činio sa jednom starijom osobom.
198. Svjedok Buljubašić Alija se takođe sjeća događaja u prostorijama Novog izvora, kada su naoružani vojnici ušli u prostorije gdje borave zatvorenici, te su Skurliću, Fazliću i Memić Fahrudinu urezivali križeve na čelo. Prema iskazu svjedoka, "tim momcima je poslije bilo naredeno da ližu svoju krv sa poda". On je lično vidio da su urezivali križeve po čelu i prsima nabrojanih zatvorenika. Nije mu poznato kako su ušli u prostorije, a obzirom da su vrata bila zaključana,

pretpostavlja da su ih stražari pustili. On dalje tvrdi, da stražari nisu ulazili sa vojnicima, nego bi vjerovatno ostajali ispred vrata.

199. Svjedok Omerović Mirsad ističe da nije prisustvovao navedenom događaju, ali je po povratku sa rada vidio ožiljke na Skurliću i Fadilu. Vidio je da su imali duboke povrede, a misli da Edin Skurlić i danas ima ožiljak na čelu, jer su njemu, kako je mogao čuti, bajonetom urezivali križ, te je također čuo da je navedeno učinio izvjesni Saša.
200. Sve navedeno se po ocjeni ovog vijeća nesporno desilo, međutim ono što je bilo sporno u konkretnom i od čega je zavisilo utvrđivanje krivice optuženog Lazarevića za navedene inkriminacije, jeste njegovo prisustvo ili bilo kakav vid doprinosa u izvršenju radnji za koje se tereti po osnovu direktnog izvršilaštva, odnosno njegovo znanje za počinjenje ovih djela od strane ostalih stražara, te u tom smislu utvrđivanje njegove odgovornosti za nepoduzimanje razumnih mjera da ovo spriječi, kazni ili barem prijavi njihovo nedozvoljeno ponašanje nadređenima.
201. Međutim, niti jedan od pomenutih svjedoka, pa čak ni oštećeni Smajlović i Memić nisu pomenuli da je kritičnih prilika optuženi Lazarević bio prisutan. Tako svjedok Memić navodi da je sporne prilike kada su se desila seksualna zlostavljanja Veliki Dragan otvorio vrata, a za njim je ušao Saša, u pratnji dvojice momaka i jedne djevojke, nakon čega je Saša naredio Ramisu i nekom čovjeku da svuku pantalone i oralno se zadovoljavaju. Navedeni događaj opisao je i Smajlović, ne spominjući u bilo kakvom kontekstu optuženog Lazarevića.
202. Optužnicom se navodi da je optuženi Lazarević u inkriminisanom periodu u više navrata sam otključavao vrata ili dopuštao drugim stražarima da to čine, a zatim da su na takav način neidentifikovani vojnici u neutvrđene dane ušli i počinili konkretne radnje nanošenja tjelesnih i duševnih patnji, te narušavanja ljudskog dostojanstva, a čije su žrtve bili navedeni oštećeni. U svemu navedenom izostaje konkretna činjenična podloga kojom bi se iskazao svaki od pojedinih vidova učešća optuženog, odnosno **na koji način i kojim konkretno poduzetim radnjama** je optuženi učestvovao u opisanim situacijama seksualnog zlostavljanja i urezivanja križeva, bilo da je lično učestvovao-otključao vrata ili to dopustio drugim stražarima, omogućio vojnicima zlostavljanje zatvorenika.
203. Niti jedan od navedenih svjedoka nije mogao sa sigurnošću potvrditi da je optuženi Lazarević kritičnih prilika otključao vrata ili bar, u najmanjem bio prisutan u zgradi, dok su svi bili sigurni u prisustvo optuženog Stanojevića u kritičnim prilikama. Jedino je svjedok Omerović Mirsad, navodeći premlaćivanja Memića u nekoliko navrata, izjavio da su tih prilika bili prisutni i stražari, uglavnom Veliki Dragan ili Sreten. Navedena tvrdnja je uopštena, obzirom da svjedok nije precizirao

niti detaljnije opisao u kojim je to konkretnim situacijama bio prisutan optuženi Lazarević i u čemu se manifestovalo njegovo učešće, bez čega se nije moglo utvrditi da li se upravo radi o inkriminiranim događajima ili nekim drugim sličnim, koji nisu obuhvaćeni optužnicom.

204. Dakle, sve navedeno nije bilo dovoljno da bi ovo vijeće van svake razumne sumnje izvelo zaključak o bilo kakvom učešću optuženog Lazarevića u konkretnim inkriminacijama.
205. Optuženi ne može snositi krivicu ni po osnovu komandne odgovornosti, obzirom da je ranije već utvrđeno da isti nije imao efektivnu kontrolu nad ostalim stražarima, te uz izostanak dokaza da je isti znao za počinjenje predmetnih inkriminacija, Vijeće nije moglo utvrditi njegovu odgovornost za propuštanje, odnosno nepoduzimanje razumnih mjera da spriječi, kazni ili barem prijavi njihovo nedozvoljeno ponašanje nadređenima. U toku postupka čak nije dokazano ni prisustvo optuženog u zgradi zatvora u vrijeme počinjenja predmetnih inkriminacija.
206. Kako ponudeni dokazi nisu bili dovoljni da sud, isključujući svaku razumnu sumnju, izvede zaključak da je optuženi preduzeo radnju za koju ga tereti tužilaštvo, to ga je sud imajući u vidu i obavezu primjene principa *in dubio pro reo* oslobodio odgovornosti za počinjenje radnji izvršenja opisanih u ovoj tački optužbe.

Tačka III.1.

207. Nasuprot Lazareviću, vijeće nije imalo nikakvih sumnji da je optuženi Stanojević Dragan u više navrata otključavao zatvorske prostorije, te omogućavao srpskim vojnicima da oštećenog Fahrudina Memića prelaćuju, pokazujući upravo na njega i govoreći vojnicima da je on ta osoba koja je ranila nekog Srbina. U ta prelaćivanja je uključeno i prelaćivanje od strane grupe predvođene izvjesnim Sašom na način opisan ovom tačkom izreke presude.
208. O navedenim događajima svjedočio je i sam oštećeni Memić Fahrudin, te svjedoci Alija Buljubašić, Omerović Ahmet i Omerović Mirsad.
209. Oštećeni Memić je kao svjedok na glavnom pretresu tvrdio da je stražar Dragan u više navrata otvarao vrata vojnicima, pokazujući na njega i govoreći kako je on pripadnik Armije BiH, zatim kako je bacio bombu i ranio srpskog vojnika, zbog čega su ga kasnije prozvali „bombaš“. Taj stražar je prema tvrdnjama oštećenog, uvijek davao podstrek vojnicima da ga pretuku. Zna sigurno da je upravo taj Veliki Dragan, kako su ga zvali, otvarao vrata i pokazivao na njega, ali nije

siguran da li bi on tada ostajao u prostoriji dok su ga tukli. Stražar je bio krupan i imao je tamniju put, a u sudnici ga je prepoznao kao drugooptuženog Dragana Stanojevića. Njegov generalni utisak je da bi svaki put kada bi Dragan otvarao vrata, on bio pretučen.

210. Svjedok Buljubašić Alija se sjeća prilike, kada je u prostoriju u Novom izvoru, došao neki vojnik u pratnji stražara Dragana, te je pitao svjedoka da li poznaje Abdulaha Buljubašića, pa nakon što je svjedok odgovorio da mu je to rođak, dobio je udarac pendrekom. Optuženi Dragan, koji je tu još uvijek bio prisutan, rekao je da ne treba maltretirati njega (svjedoka Buljubašića), jer je pogrešno zatvoren, te je pokazao na *momka iz Sapne*, na kojeg je obično pokazivao vojnicima, tvrdeći da je bio u Armiji BiH, nakon čega bi ga ovi maltretirali. Prema ovom svjedoku, Dragan je imao neki kriterij za odabir lica na koja je uvijek pokazivao, a svjedok je „tom momku iz Sapne (Memiću), više puta donosio kocku šećera i neke kapi i lijekove koje je nalazio po kućama, da bi se smirio“. Ovo je činio uvijek kada bi ga pretukli, što se relativno često dešavalo. Navedeni „*mladić iz Sapne*“ je zapravo bio Memić Fahrudin.
211. Svjedok Smajlović Fadil je takođe potvrdio da je *mladić iz Sapne* gotovo stalno bio maltretiran, nekada bi vidio da ga pretučenog ubace u sobu, a u par navrata je i lično bio prisutan kada su ga vojnici tukli. Tom prilikom stražari nisu bili prisutni u prostoriji.
212. Svjedok Omerović Mirsad tvrdi da je također bio prisutan u par navrata kada su vojnici tukli Memić Fahrudina i mogao je primjetiti da bi vrata otvarao Dragan, koji bi po ulasku vojnika obično ostajao tu, dakle, nije ulazio u prostoriju, samo bi posmatrao, ne poduzimajući ništa što bi spriječilo vojnike da maltretiraju ovog zatvorenika.
213. Pored svakodnevnih maltretiranja Memić Fahrudina, svjedoci su potvrdili i događaj za koji optužnica tereti Stanojevića. Naime, kritični događaj se desio istog dana kada i seksualno zlostavljanje svjedoka Smajlović Ramisa. Konkretno, oštećeni Memić Fahrudin tvrdi, da je tog dana vidio stražara Dragana kako otvara vrata, nakon čega za njim ulazi Saša u pratnji dvojice momaka i djevojke. Nakon što su zlostavljali Ramisa, naredili su oštećenom da legne na patos, sa rukama skupljenim u pesnicu koje je morao staviti ispod stomaka, te mu je najmanje jedan od njih skakao po leđima, kojom prilikom mu je počela curiti krv iz uha, vjerovatno od pritiska. Djevojka iz pratnje se tada obratila svima u prostoriji, rekavši da će se vratiti sutra i sve ponoviti.
214. Navedeno je potvrdio i svjedok Omerović Ahmet, koji je bio prisutan u prostoriji kada je „lice u uniformi, sa kokardom na glavi skakalo Memiću po

ledima, dok je on ležao na patosu“. On je u svom izlaganju potvrdio da je zapravo stražar Dragan, kojeg prepoznaje u sudnici kao drugooptuženog, prozvao Memić Fahrudina „bombašem“, te je uvijek pokazivao vojnicima da njega trebaju udarati.

215. Vijeće van svake sumnje prihvata da je Memić Fahrudin često premlaćivan, za vrijeme svog zatočeništva, te da su zadobijene povrede bile jasno vidljive, što su potvrdili i ostali svjedoci koji su boravili skupa sa njim. S tim u vezi vijeće prihvata nalaz i mišljenje vještaka Vidaka Simića, međutim ne nalazi ga u tolikoj mjeri relevantnim za konkretna premlaćivanja.
216. Naime, vještak kako je i sam izjavio, nije izvršio neposredan pregled oštećenog i svjedočio je samo generalno, prema iskazima koji su mu prezentirani. Dodatno, skala boli prema kojoj je vještak zaključio da se radilo o nanošenju lakših tjelesnih povreda, primjenjiva je u redovnim životnim okolnostima, gdje nema traumatičnih događaja fizičke ili psihičke prirode prije nanošenja te konkretne povrede, niti netretiranih prethodnih povreda. Naime, oštećeni Memić je nesumnjivo učestalo i kontinuirano premlaćivan u okolnostima bespomoćnosti i nepružanja nikakve medicinske pomoći. Oštećeni je u strahu svakodnevno iščekivao nova premlaćivanja i izivljavanja od strane samovoljnih pojedinaca, koje je na njega upućivao upravo optuženi Stanojević. Znao je da svaki dolazak vojnika za njega znači novo premlaćivanje do iznemoglosti ili gubitka svijesti, a sve to samo zato što je neko proizvoljno i ničim osnovano birao upravo njega, namjerno i ciljano podstičući bijes vojnika da ga tuku.
217. Dolazak optuženog u pratnji vojnika i pokazivanje na Memića je zasigurno predstavljao prizor koji je sam po sebi, uz već uhodana premlaćivanja, bio podoban da kod istog izazove strah i bude gotovo siguran nagovještaj onog što će netom doista i uslijediti i sasvim je sigurno da je isti uslijed navedenih radnji pretrpio tešku psihičku i fizičku patnju koja se zahtijeva za ispunjenje standarda nečovječnog postupanja.
218. Vijeće je prilikom odlučivanja analiziralo i navode odbrane da optuženi nije htio da zatvorenicima čini nedjela, kao i navode pojedinih oštećenih da je on možda pokazivao na Memića kako bi njih ostale spasio.
219. U vezi sa navedenim valja istaći da je nesporno da optuženi nije prema svima postupao na način kako je postupao prema oštećenom Memiću. Međutim, sa aspekta krivičnog zakonodavstva, ta činjenica nije dovoljna da bi se optuženi oslobodio odgovornosti od protivpravnog postupanja koje je poduzimao prema ovom licu, a navedene okolnosti (dobar odnos prema ostalim) će svakako biti cijenjene kao olakšavajuće kod odmjerenja sankcije. U tom smislu Vijeće upućuje na dio obrazloženja u kome su analizirani iskazi svjedoka dati na okolnost ličnosti i

karaktera optuženog. Međutim, optuženi je nesumnjivo konkretnim radnjama prema jednom licu ostvario sve elemente bića krivičnog djela nečovječno postupanje, te ga dobročinstvo prema ostalim zatvorenicima ne može ekskulpirati krivice za ono što je nesporno umišljajno učinio u odnosu na oštećenog Memića.

220. Na strani optuženog je po ocjeni ovog vijeća postojala svijest i volja o izvršenju djela. Optuženom je bilo dobro poznato da su u zatvorske prostorije dolazile paravojsne formacije koje su zlostavljale zatvorenike, dakle bio je svjestan posljedice i svojim učešćem htio njeno nastupanje, odnosno postupao sa direktnim umišljajem. Objektivni doprinos radnji izvršenja djela sastoji se u tome, da je optuženi dobrovoljno otvarao vrata zatvora, dozvoljavajući pripadnicima paravojsnih formacija nesmetan ulazak u prostorije gdje borave zatvorenici. Da optuženi kritične prilike nije dozvolio ulazak ovih lica ili pak da je u toku izvršenja spriječio maltretiranje istih ili zvaao u pomoć pripadnike policije da mu u tome pomognu, ne bi ni došlo do planiranog izvršenja djela od strane pripadnika paravojsnih formacija.

221. Dakle, optuženi Dragan Stanojević je predmetnim radnjama na odlučujuć način doprinijeo izvršenju premlaćivanja Memić Fahrudina koji je uslijed toga pretrpio teške psiho-fizičke patnje, te na taj način počinio krivično djelo iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 29. KZ BiH.

6.Primjena materijalnog zakona

222. U pogledu pitanja materijalnog zakona koji treba primijeniti, obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela, Sud je prihvatio pravnu kvalifikaciju optužbe, primijenivši odredbe važećeg Krivičnog zakona BiH, te optužene osudio zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stavak 1. tačke c) KZ BiH.

223. Sud je posebno cijenio i navode odbrane u pogledu obavezne primjene blažeg zakona za učionioce, što bi prema tvrdnjama odbrane, u konkretnom slučaju značilo da se na optužene trebao primijeniti KZ SFRJ, koji je bio važeći u vrijeme počinjenja krivičnog djela i koji je prema tvrdnjama odbrane blaži po ove optužene.

224. Prilikom odlučivanja Vijeće je, polazeći od zakonskog imperativa primjene blažeg zakona na učinioce, cijenilo vrijeme izvršenja krivičnog djela i odredbe materijalnog zakona koji je bio na snazi u to vrijeme, te odredbe kasnije donešenog zakona KZ BiH i zaključilo da je u konkretnom ipak blaži važeći Krivični zakon BiH.

225. U izvođenju ovakvog zaključka Vijeće se rukovalo relevantnim zakonskim načelima: načelom zakonitosti i načelom vremenskog važenja krivičnog zakona.
226. Naime, načelo zakonitosti je propisano kako našim krivičnim zakonom (član 3. KZ BiH), tako i članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), koja ima prioritet nad svim ostalim zakonima u BiH (član 2.2 Ustava BiH), te članom 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP).
227. Član 7. stav 1. EKLJP propisuje „Niko ne može biti oglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po domaćem ili međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kada je krivično djelo počinjeno.“
228. S druge strane član 15. stav 1. MPGPP propisuje „Niko se neće smatrati krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, koji, u vrijeme počinjenja, nisu predstavljali krivično djelo prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kada je krivično djelo bilo izvršeno. Ako se, nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom predvidi izricanje blaže kazne, to će ići na korist počinioaca.
229. Ispitujući shodne zakonske kriterije za utvrđivanje blažeg zakona (lex mitior) za počinioce in concreto, slijedom prigovora upućenih u završnim riječima od strane odbrane, Vijeće je utvrdilo da je obzirom na propisanu kaznu za predmetno djelo, KZ BiH blaži za počinioce u odnosu na Krivični zakon SFRJ, koji je, također, propisivao krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, u odredbama člana 142. i koji je zaista važio u vrijeme počinjenja krivičnog djela.
230. Naime, prema odredbama člana 142. KZ SFRJ za navedeno krivično djelo bila je zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina ili smrtna kazna, dok je za isto krivično djelo, prema važećem Zakonu, zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Dakle, komparacijom propisanih kazni, nesumnjivo se dolazi do zaključka da je zapriječena kazna, po važećem Zakonu (KZ BiH) u svakom slučaju blaža od ranije propisane, bez obzira što je ranijim zakonom donja granica visine kazne bila pet godina, a iz razloga što je prema međunarodnom običajnom pravu uspostavljeno da je smrtna kazna u svakom slučaju strožija kazna od kazne dugotrajnog zatvora, a isto tako prema običajnom pravu, apsolutno pravo osumnjičenog je da ne bude pogubljen, a država je dužna osigurati to pravo, što je i učinjeno donošenjem novog zakona.
231. Nadalje, u pogledu svih optuženih, vijeće je utvrdilo ispunjenost još jednog kriterija koji u konkretnom slučaju važeći KZ BiH čini blažim u odnosu na Zakon

koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Ocjenjujući u tom smislu zakon vremena izvršenja i zakon vremena sudjenja, sud je u konkretnom predmetu našao da je, u odnosu na saizvršilaštvo, odnosno, saizvršilačke radnje optuženih, KZ BiH znatno povoljniji, što jasno proizilazi iz odredbe člana 29. KZ BiH, koji je ovaj institut definisao daleko strožije i restriktivnije, pa je stoga, na predmetni slučaj, u smislu člana 4. stav 2. KZ BiH i primjenio taj zakon, a što je istovremeno u skladu i sa navedenom odredbom iz člana 15. stav 1. MPGPP.

232. Naime, članom 29. KZ BiH je propisano: „Ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo.“

233. Iz citirane zakonske odredbe proizilazi da je saizvršilaštvo oblik izvršilaštva, koji postoji kada više lica, koja ispunjavaju sve uslove koji se zahtjevaju za izvršioca, na osnovu zajedničke odluke, svjesno i voljno, učine određeno krivično djelo, tako da svaki od saizvršilaca u tome daje svoj prilog, koji je bitan – odlučujući i bez kojeg krivično djelo ne bi bilo ostvareno ili ne bi bilo ostvareno na zamišljeni način. Prema tome, pored zajedničkog djelovanja više lica u ostvarenju datog djela, potrebno je da kod njih postoji i svijest o tome da izvršeno djelo predstavlja zajednički rezultat njihovih radnji.

234. Međutim, Krivičnim zakonom SFRJ, koji je važio u vrijeme izvršenja ovog krivičnog djela, bilo je propisano: „Ako više lica učestvovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način, zajednički učine krivično djelo, svako od njih kazniće se kaznom propisanom za to djelo“.

235. Iz ove zakonske definicije proizilazi da se kažnjavaju sve osobe koje su sudjelovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način zajednički počinile krivično djelo i da će se svaki od saizvršilaca kazniti kaznom, koja je propisana za krivično djelo koje je počinjeno. Dakle, dovoljno je da optuženi samo sudjeluje u radnji izvršenja krivičnog djela, bez obzira koliko tim sudjelovanjem doprinosio izvršenju djela.

236. Slijedom navedenog uočava se bitna razlika između ove dvije zakonske definicije pojma „saizvršilaštvo“, a ista se odnosi na činjenicu da je pojam saizvršilaštva, po KZ BiH definisan znatno uže, jer je učešće koje predstavlja radnju izvršenja sada ograničeno samo na one radnje koje na **odlučujući način** pridonose ostvarenju krivičnog djela, što je mnogo oštriji kriterij i mnogo teže dokazati, a time i povoljnije za optužene koji se terete kao saizvršioc, dok se u ranijem zakonu zahtijevalo samo utvrđivanje opšteg doprinosa zajedničkoj posljedici djela (ne i odlučujućeg), na koji način je daleko širi krug radnji podpadao pod saizvršilaštvo.

237. U svakom slučaju, pored navedenog valjalo je imati u vidu i to da obavezni princip primjene blažeg zakona za učinioca, ne može apsolutno biti primjenjiv u procesuiranju one vrste krivičnih djela, gdje je u samom trenutku njihovog počinjenja, bilo očigledno da se radi o takvim djelima koja su protivpravna i u suprotnosti sa osnovnim pravilima i međunarodnog i nacionalnog prava. U konkretnom slučaju nesporno je da su optuženi u potpunosti bili svjesni da je njihovo postupanje bilo usmjereno na opća dobra zaštićena u svim pravnim sistemima, te da poduzimanjem radnji iz činjeničnog opisa optužnice direktno krše ne samo nacionalne propise, nego i pravila međunarodnog prava, kao što su i napadom na univerzalno dobro- ljudski život, bili svjesni nastupanja zabranjene posljedice.
238. U prilog navedenom stavu vijeća ide i sadržaj odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u predmetu Abdulhadima Maktoufa³⁴ i u njoj izražen stav po kojem primjena KZ BiH u postupku pred Sudom BiH ne predstavlja kršenje člana 7. stav 1. EKLJP, koji je dalje prihvaćen i primjenjivan i u brojnim drugim odlukama ovog suda.

7.Odluka o krivičnopravnoj sankciji

239. Prilikom odlučivanja o kazni Vijeće se rukovalo opštim pravilima za odmjeravanje kazne sadržanim u odredbi člana 48. KZ BiH, kao i svrhom kažnjavanja propisanom članom 39. KZ BiH. Vijeće je uvjerenja da će se sa izrečenom kaznom zatvora u trajanju od devet (9) godina optuženom Lazarević Sretenu, sedam (7) optuženom Stanojević Draganu i pet (5) godina zatvora optuženom Ostojić Slobodanu u cjelosti ostvariti predviđena svrha kažnjavanja, te da ista ne bi, s obzirom na sve okolnosti slučaja, mogla biti ostvarena nekim drugim, blažim kaznama, kako su to branioci tvrdili.
240. Prilikom odlučivanja, Vijeće je imalo u vidu i zakonske okvire za izricanje kazne za predmetno krivično djelo, pa tako i činjenicu da je za djelo za koje su optuženi oglašeni krivima predviđena kazna zatvora u trajanju od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora, te stepen krivične odgovornosti optuženih, okolnosti pod kojima je djelo počinjeno, jačinu ugrožavanja, odnosno povrede zaštićenog dobra, te raniji život učinitelja, njihove osobne prilike, držanje nakon učinjenog djela i motiv za počinjenje istog.
241. Dakle, imajući u vidu odredbe navedenog člana, prilikom individualizacije kazni, Vijeće je uzelo u obzir sve okolnosti koje utječu da iste budu manje ili veće

---

³⁴ Odluka donesena dana 30. marta 2007. godine

(olakšavajuće i otežavajuće), cijeneći činjenice da su optuženi djela počinili u svojstvu rezervnih policajaca-stražara u zatvoru, svjesni svog položaja i moći u odnosu na zatvorenike koje su bili dužni štiti, pri čemu je optuženi Lazarević postupao i kao *de facto* zamjenik upravnika zatvora, dakle nosilac većeg stepena odgovornosti, iako bez efektivne moći u odnosu na ostale stražare i bez mogućnosti da ih on smjeni, da preduzme disciplinski postupak ili ih kazni, ali ipak u mogućnosti i obavezi da prijavi njihovo protivpravno djelovanje. Svakako, vijeće je cijeno i brojnost radnji odnosno upornost koju su optuženi Lazarević i Stanojević iskazali u izvršenju djela.

242. Međutim i pored navedenih okolnosti, Vijeće je koristeći se svojim diskrecionim pravom prilikom odlučivanja o visini krivične sankcije, razmotrilo mogućnost eventualnog ublažavanja istih, te u tom smislu zaključilo da su utvrđene olakšavajuće okolnosti na strani svakog od trojice optuženih, po svom kvalitetu i značaju takve da su, podobne da u svojoj ukupnosti budu ocijenjene kao naročito olakšavajuće okolnosti.

243. Tako je od navedenih okolnosti, Vijeće na strani svih optuženih cijeno njihov raniji neporočan život, korektno držanje pred Sudom i uredno pojavljivanje bez ikakvih određenih mjera za obezbjeđenje prisustva, činjenicu da do sada nisu bili krivično gonjeni, da su porodični i da imaju djecu. Vijeće je imalo u vidu i to da su isti djelovali u vremenu i uslovima kada su paravojne formacije svojim okrutnim ponašanjem i nasilničkim djelovanjem, otežavale stražarima normalno obavljanje njihove dužnosti, kao i ponašanje optuženih nakon izvršenog krivičnog djela, u smislu da su nakon svega nastojali obnoviti ranije dobre odnose sa mnogobrojnim zatvorenicima i komšijama druge nacionalnosti i bivšim zatočenicima.

244. Takođe, činjenica da je određeni broj svjedoka naveo da su optuženi pomagali pojedinim zatočenicima i da nisu bili nasilni prema njima, jesu okolnosti koje je ovo vijeće posebno cijeno i utvrdilo kao olakšavajuće. Tako je vijeće prihvatilo da je optuženi Lazarević u nekoliko navrata pomagao zatvorenicima obezbjeđujući im medicinsku pomoć, a svjedok Ramis Smajlović je posebno posvjedočio da mu je optuženi jedne prilike samoinicijativno donio 20 junećih pašeta, jer je znao da svjedok ne jede svinjetinu. Takođe, svjedoci Ismet Ibrahimović i Banjanović Asim su izjavili da je Sreten bio dobar, a Asima je nakon što je bio premlaćen i doveden u Novi Izvor umio rekavši da ga „više nikad neće dirati“, zbog čega mu je svjedok zahvalan.

245. U pogledu optuženog Dragana Stanojevića, prihvaćeni su i posebno cijenjivi navodi svjedoka Smajlović Fadila da mu je optuženi pomagao; Bošnjaković Ahmeta, koji se zahvalio optuženom na korektnosti u zatvoru; Buljubašić Alije, koji je opisao događaj kada ih je Dragan spasio od paravojskih formacija dok su bili na

radu; Jeremić Nenada, koji je u inkriminisano vrijeme bio mobilisan kao vozač, te vozio zatvorenike na rad, kojom prilikom je najčešće bio Dragan i pomagao i štitiio zatvorenike; Ristić Dobrivoja, koji je imao radnu obavezu na poljoprivrednom dobru njegove firme i vozio na rad zatvorenike sa Ekonomije. Tom prilikom njemu bi dali spisak potrepština, naročito cigareta koje bi svjedok za vrijeme putovanja kupovao u malom kiosku, kojom prilikom Dragan kao stražar koji ih je vodio to nikada nije branio. Dakle, optuženi Stanojević je pomagao većini zatvorenika za vrijeme njihovog boravka u zatvoru, iskazujući ljudskost i razumijevanje, pa većina oštećenih upravo zbog toga nije ni postavljala imovinski zahtjev u odnosu na njega.

246. U pogledu optuženog Ostojića, Vijeće je uzelo u obzir odsustvo upornosti i bezobzirnosti u vršenju krivičnih djela, obzirom na utvrđenje izvršenja samo jedne krivičnopravnu radnje, te činjenicu da ga se generalno svjedoci-zatočenici ne sjećaju kao nekog ko je bio sklon nasilničkom ponašanju.

247. Ovo vijeće je detaljnom analizom svih olakšavajućih okolnosti kako ponaosob, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, utvrdilo da iste, a kako to predviđa odredba člana 49. stav b) KZ BiH, u svojoj ukupnosti tvore osobito olakšavajuće okolnosti i imaju pretežit značaj u odnosu na navedene otežavajuće, te ukazuju da se i sa ublaženim kaznama zatvora, u odnosu na svakog od optuženih može postići svrha kažnjavanja.

248. Dakle, sve navedene činjenice ukazuju da se svrha kažnjavanja, kako sa gledišta specijalne, tako i sa gledišta generalne prevencije, po ocjeni ovog Vijeća, u odnosu na optužene Lazarevića, Stanojevića i Ostojića može postići i sa izrečenim kaznama u trajanja od devet, sedam i pet godina, koje su ispod posebnog minimuma za predmetno krivično djelo, te je primjenjujući odredbe o ublažavanju kazne iz članova 49. i 50. KZ BiH odlučilo kao u izreci.

8. Odluka o troškovima

249. U pogledu odluke kojom se optuženi oslobađaju naknade troškova krivičnog postupka u odnosu na osuđujući dio presude, sud je ocijenio da optuženi Lazarević, Stanojević i Ostojić nisu takvog materijalnog stanja da bi bili u mogućnosti snositi troškove krivičnog postupka, odnosno da bi njihovim plaćanjem bilo dovedeno u pitanje izdržavanje osoba koje su optuženi dužni izdržavati pogotovo nakon izricanja dugogodišnjih kazni zatvora i zadržavanja u pritvoru, pa ih je u skladu sa odredbom člana 188. stav 4. ZKP BiH oslobodio naknade istih. Pri tome je vijeće imalo u vidu i to da ranija odluka o oslobađanju troškova, kao sastavni dio prvostepene presude, nije ni bila predmet žalbi, odnosno nije osporavana od bilo koje strane, te je stoga oslobađajuća odluka u vezi sa troškovima prvostepenog

postupka ostala neizmjenjena (i pravosnažna), zbog čega se ova, koja je iz navedenih razloga indentična, odnosi na troškove nastale u toku žalbenog postupka.

250. Na osnovu člana 189.stav 1.ZKP BiH nužni troškovi optuženog Markovića i njegove odbrane, obzirom da je isti oslobođen svih optužbi, padaju na teret budžetskih sredstava.

ZAPISNIČAR:
Medina Džerahović

PREDSJEDNIK VIJEĆA:
S U D I J A
Mirza Jusufović

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude žalba nije dozvoljena.